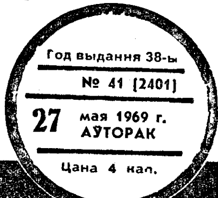
ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 41 [2401]
27 мая 1969 г. АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

БРЭСТУ—950

Вялікае свята прыйшло ў Брэст. Гораду над Бугам споўнілася 950 гадоў.

24 мая ў зале абласнога драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамола адбылося ўрачыстае пасяджэнне гарадскога Савета дэпутатаў працоўных разам з прадстаўнікамі партыйных, грамадскіх арганізацый і воінаў гарнізона, прысвечанае слаўнай гістарычнай даце.

Удзельнікі пасяджэння цёпла прынялі прывітанне гораду Брэсту ад ЦК КП Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР, якое зачытаў першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Лабанок.

Жыхароў горада віталі са слаўным дзевяцісотпяцідзесяцігоддзем шматлікія госці, што прыехалі на свята з Мінска, Віцебска, Гродна, Гомеля, Магілёва, украінскага горада Луцка, польскага горада Любліна.

Удзельнікі ўрачыстага пасяджэння адзінадушна прынялі тэкст прывітальнага пісьма ЦК КПСС і ЦК Кампартыі Беларусі.

У ЧАС адной з камандзіровак—гэта было пад Доўскам—пазнаёміўся я з вельмі цікавым чалавекам. Самуіл Паўлавіч Дзівачэнка — стары камуніст, былы старшыня адной з самых першых на Гомельшчыне камун. Мы разгаварыліся, і Самуіл Паўлавіч расказаў мне цікавую гісторыю, як у 1923 годзе камунары паслалі хадака да Леніна па дапамогу. Ільіч дапамог. Па яго загадзе камуне быў выдзелен трактар. Машыну сустракалі ўсёй грамадой. Пасля мітынгу трактар «запрэглі» ў калёсы, на якія звалілі лапці камунараў, выехалі ў поле — было гэта вясной — і ўрачыста іх зааралі.

— Гэтак мы тады сваю старую гаротную сялянскую долю зааралі, — расказваў усхваляваны ўспамінамі былы камунар. — Трактар для нас быў тады сімвалам новага, шчаслівага жыцця.

Так, мабыць ні адна машына, ні адзін самы складаны прыбор, станок — а наш век багаты на тэхніку — не адыгралі такой сапраўды рэвалюцыйнай ролі, як трактар. Я маю на ўвазе не толькі вытворчасць, а свядомасць, светапогляд людзей. Мы і сёння з хваляваннем гаворым пра мару Леніна мець у краіне сто тысяч трактароў.

— З таго часу, як людзі здзіўляліся і радаваліся першым трактарам, — гаворыць Леанід Іванавіч Хітрун, — да сённяшніх дзён — змены адбыліся неймаверныя.

Да рэвалюцыі, здаецца, кожны трэці сялянскі двор не меў свайго цягла. Сёння на кожнага працаўніка, занятага ў сельскагаспадарчай вытворчасці, прыходзіцца 6,8 конскіх сіл энергетычных магутнасцей. На калгасных і саўгасных палях Беларусі цяпер працуе больш 60 тысяч трактароў, дзесяткі тысяч розных камбайнаў, саджалак, сеялак і іншых сельскагаспадарчых машын.

Пастаўкі тэхнікі з кожным годам узрастаюць. Сёлета, напрыклад, сельская гаспадарка рэспублікі атрымае на 1200 трактароў, 460 аўтамабіляў, 1000 сеялак і іншых машын больш, чым летась.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

Гудуць на палях трактары...

На пытанні карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» адказвае старшыня рэспубліканскага аб'яднання «Белсельгастэхніка» Савета Міністраў БССР Л. І. ХІТРУН.

Рост тэхнічнай узброенасці дае магчымасць механізаваць не толькі асноўныя, але і дапаможныя працэсы, гэта значыць перайсці да комплекснай механізацыі, стварыць своеасаблівыя паточныя лініі на палях і фермах. У паляводстве зараз механізавана 90 працэнтаў працаёмкіх работ, у жывёлагадоўлі — 50.

Я цікаўлюся ў Леаніда Іванавіча, што ён мае на ўвазе, калі гаворыць пра механізацыю жывёлагадоўчых ферм. Бывае ж такое: ферма па справаздачы праходзіць як механізаваная, а паглядзіш — кармы даяркі разносяць на плячах, бітоны з малаком з-пад даільных апаратаў — таксама, гной прыбіраюць сахорамі і г. д. На такіх фермах і нагрузка на даярку тая ж самая, што і пры ручной дойцы — 14—16 кароў. Сабекошт жа малака нават вышэйшы...

— Што ж, бывае і такое, — згаджаецца Леанід Іванавіч. — Але, калі мы гаворым пра механізацыю ў жывёлагадоўлі, дык маем на ўвазе комплексную механізацыю, пры якой усё робіцца машынамі — дойка, раздача кармоў, паенне, чыстка памяшканняў. У нас зараз шмат ферм, сапраўдных высокамеханізаваных фабрык малака, дзе з даільнай устаноўкі малако па спецыяльных трубаправодах падаецца ў халадзільныя танкі. Толькі сёлета будуць здадзены ў эксплуатацыю 1244 комплексна-механізаваныя фермы.

Я пытаюся, чаму на некаторых, нават высокамеханізаваных фермах вельмі высокі сабекошт малака? Сабекошт, нарэшце, самы галоўны крытэрый работы...

— Правільна. Усё залежыць ад гаспадароў. Калі карову дрэнна карміць, дык ты яе нямаведама чым дай, малака не прыбавіцца. І будзе яно, вядома, дарагое, бо на яго сабекошт кладуцца затраты па механізацыі. Не ўмеюць у нас часам і арганізаваць як след работу — машын навязуць, а людзей колькі працавала, столькі і засталося.

Я расказваю Леаніду Іванавічу, што некалькі гадоў назад мне давялося ў некаторых гаспадарках сутыкнуцца з парадаксальнай з'явай — тэхнікі там, як кажуць, навалам, а прадукцыя з году ў год даражэе. Пачалі шукаць — аказваецца, прыбытак з"ядае... тэхніка. Як? Памятаю, у саўгасе «Вішнёўка» Мінскага раёна амартызацыйныя адлічэнні ад тэхнікі складалі каля 150 тысяч рублёў, якія цяжкім грузам кладліся на сабекошт прадукцыі. Мабыць трэба ўстанавіць нейкія аптымальныя, разумныя памеры тэхнічнага ўзбраення?

— Гэта сур"ёзнае пытанне, але, мне здаецца, у апошні час яно паспяхова вырашаецца. Некалькі гадоў назад сельскагаспадарчай тэхнікі ў нас выпускалася значна менш, і, натуральна, кіраўнікі некаторых гаспадарак імкнуліся «схапіць» як мага болей (а бывала, што і раённае начальства націскала). Бралі, нават калі машына ці агрэгат і не патрэбны. Маўляў, хай стаіць, есці не просіць. Аказваецца, просіць. Калі машына стаіць — яна проста праядае грамадскія сродкі.

Цяпер парадак іншы. Вось пацікаўцеся. — субяседнік падае мне невялікую кніжку ў карычневай вокладцы — гэта кніжка-план забеспячэння сельскагаспадарчай тэхнікай. Такая ёсць у кожнага старшыні калгаса, дырэктара саўгаса. У кніжцы спіс тэхнікі, якую выпускае прамысловасць. Выбірай і заказвай у «Сельгастэхніцы». Заключаецца адпаведны дагавор. Калі мы не выконваем яго — плацім няўстойку, калі гаспадарка адмовіцца ад заказа — штраф плаціць яна.

Ну, і, вядома, набываць тэхнікі трэба столькі, каб ад кожнай машыны, кожнай прылады мець максімальную аддачу. У апошні час вучоныя зрабілі некаторыя разлікі па аптымальнай патрэбе тэхнікі, скажам, на сто гектараў зямлі. Але гэтыя разлікі не заўсёды можна выкарыстаць на практыцы. Рэкамендуецца, напрыклад, мець у трактарным парку больш калёсных трактароў, чым гусенічных. А на Віцебшчыне робяць наадварот. І маюць рацыю, бо глеба там цяжкая — калёснікамі мала што зробіш.

Наогул, калі гаварыць шчыра, да вучоных, якія займаюцца распрацоўкай сельскагаспадарчай тэхнікі, у нас вялікія прэтэнзіі. Вы паглядзіце — яшчэ і сёння няма добрай бульбаўборачнай машыны, ці, скажам, ільноапрацоўчага агрэгата... У многіх гаспадарках лён дагэтуль трэплюць уручную.

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ПАРТЫЗАНЫ, ПАРТЫЗАНЫ, БЕЛАРУСКІЯ СЫНЫ...

Тэма героікі Вялікай Айчыннай вайны, барацьбы беларускага народа з фашысцкімі акупантамі прыцягвае многіх народных умельцаў нашай рэспублікі. Разьбяр з Гомельскай вобласці М. Івінскі нядаўна закончыў трыпціх «Партызаны, партызаны, беларускія сыны...» Гэта тры барэльефы, якія расказваюць пра баявыя будні народных мсціўцаў. Іх вы і бачыце на здымках.

ВЫДАВЕЦКАЯ СПРАВА НА СЛУЖБЕ НАРОДУ

Споўнілася 50 гадоў з дня прыняцця УЦВК пастановы аб стварэнні ў Савецкай Расіі адзінага дзяржаўнага выдавецтва. У сувязі з гэтым ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР звярнуліся да работнікаў выдавецтваў, паліграфічнай прамысловасці і кніжнага гандлю нашай краіны з прывітаннем, у якім гаворыцца:

ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР віншуюць работнікаў выдавецтваў, паліграфічных прадпрыемстваў і кніжнага гандлю са знамянальнай датай у гісторыі савецкай кнігавыдавецкай справы — 50-годдзем утварэння адзінага дзяржаўнага выдавецтва.

Развіццё савецкай кнігавыдавецкай справы — адна з вялікіх заваёў сацыялістычнай рэвалюцыі. У сацыялістычнай дзяржаве кнігавыданне, як і ўвесь друк, упершыню ў гісторыі належыць працоўным, выражае іх інтарэсы, служыць ажыццяўленню гістарычнай місіі рабочага класа — будаўніцтву камунізма.

За 50 гадоў Савецкай улады ў краіне выраслі шматлікія кадры вопытных выдавецкіх работнікаў, кваліфікаваных паліграфістаў, распаўсюджвальнікаў кнігі. Цяпер у гэтай важнай сферы сацыялістычнай культуры працуе каля паўмільёна чалавек. Кніга ўвайшла ў кожны дом, у кожную савецкую сям'ю. Яна адыгрывае важную ролю ў жыцці савецкіх людзей, у іх ідэйным і мастацкім развіцці, авалоданні бессмяротнымі ідэямі марксізма-ленінізма, у далучэнні да вышынь перадавой культуры і навукі, у інтэрнацыянальным выхаванні працоўных.

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР выказваюць цвёрдую ўпэўненасць у тым, што шматлікі атрад работнікаў савецкіх выдавецтваў, паліграфічнай прамысловасці і кніжнага гандлю і ў далейшым будзе з гонарам выконваць свой высокі абавязак перад народам і партыяй. унясе дастойны ўклад у будаўніцтва камунізма ў нашай краіне.

БІБЛІЯТЭКАРЫ-ЛЕТАПІСЦЫ

Бібліятэкары Горацкага раёна сталі следапытамі гісторыі роднага краю. У раённай бібліятэцы створаны пакой баявой і працоўнай славы—своеасаблівы краязнаўчы музей у мініяцюры. У папках на сталах—успаміны ветэранаў рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў: былога камандзіра партызанскага атрада А. Васільева, былых партызанак Л. Вараб'евай і В. Сафронавай, былога сакратара райкома партыі У. Пташкова і іншых.

На стэндзе «Ніхто не забыты і нішто не забыта» сабраны фота землякоў, што аддалі сваё жыццё за наш сённяшні шчаслівы дзень і кароткія расказы пра іх ратныя подзвігі.

Летась бібліятэкары разам з камсамольцамі, школамі, мясцовымі партыйнымі арганізацыямі правялі паход пад дэвізам «Даведайся пра баявы шлях землякоў». Пошукі герояў рэвалюцыі і вайны, а таксама людзей, якія ўстанаўлівалі Савецкую ўладу ў раёне, паходы па партызанскіх сцежках далі багаты матэрыял, на аснове якога ў сельскіх бібліятэках напісаны летапісы ўсіх 18 сельскіх Саветаў раёна. Паход гэты працягваецца і сёлета.

Я. КАЛЯДА.

ПАДРУЖЫЎСЯ З КНІГАЙ ХЛЕБАРОБ

З КНІГАЙ у нас сябруюць усе, людзі розных прафесій і ўзростаў. У гэтым пераконваешся штодзённа па попыце на літаратуру ў нашых кнігарнях. І каб задаволіць гэты попыт, кааператары шукаюць новыя і ўдасканальваюць старыя формы гандлю, павышаюць яго культуру.

Сапраўдным асяродкам культуры стаў магазін «Кніжны свет» у Нясвіжы. Тут заўсёды шырокі выбар кніг па розных галінах ведаў: падпісныя выданні, сельскагаспадарчая і палітычная літаратура, літаратура па музыцы, мастацтве, падручнікі, даведачная, дзіцячая і мастацкая. Работа з пакупнікамі пачынаецца тут яшчэ, як кажуць, на далёкіх подступах да кнігарні. Прадаўцы наведваюць установы, прадпрыемствы, ідуць у суседнія вёскі, прыцягваюць да гандлю актывістаў-кнігалюбаў. Рэгулярна ў кнігарні праводзяцца сустрэчы пакупнікоў і чытачоў з беларускімі пісьменнікамі. Толькі ў апошні час пабывалі і выступілі ў магазіне І. Шамякін, П. Прануза, М. Хведаровіч, Р. Сабаленка, П. Пестрак, М. Ткачоў і іншыя.

Свой «почырк» мае і кнігарня Чырвонаслабодскага спажывецкага таварыства Салігорскага раёна. Пры магазіне створан і працуе савет па прапагандзе і распаўсюджванні літаратуры. Пастаянна праводзяцца тут кніжныя віктарыны і латарэі, ніводнае масавае мерапрыемства ў раёне не абыходзіцца без таго, каб там не былі столікі з кнігамі, не ішоў бойкі гандаль літаратурай. Умела працуюць калектывы Бешанковіцкага, Іванаўскага і шмат іншых раённых кнігарань. Пры Іванаўскай кнігарні, напрыклад, вельмі развіта кнігоношаства. Тут пастаянна працуе 12 кнігоношаў і 97 грамадскіх распаўсюджвальнікаў.

У гандлі кнігай поспех залежыць перш за ўсё ад кадраў. У Народлі кнігарня лічылася мо самай горшай на Гомельшчыне. І было гэта да таго часу, пакуль не пайшлі працаваць у магазін Яўгенія і Рыгор Кавальчукі. Змянілася нават само аблічча магазіна, палепшылася культура гандлю, папоўніліся паліцы.

Як толькі ў магазін паступае новая літаратура, прадаўцы перш за ўсё паведамляюць аб гэтым ва ўстановы, на прадпрыемствы, у калгасы, саўгасы, школы, культурна-асветныя ўстановы, індывідуальным уладальнікам бібліятэк, падпісчыкам. Тэлефон, паштоўкі, пісьмы, асабістыя сустрэчы — усё дапамагае. У самой кнігарні рэгулярна абнаўляюцца стэнды «Кніга — лепшы падарунак», «Навінкі мастацкай літаратуры» і іншыя.

Прыклады добрай вынаходлівасці ў працы нашых прадаўцоў можна прыводзіць бясконца. Нездарма ўжо 44 калектывы сельскіх кнігарань рэспублікі ўдастоены высокага звання «Брыгада камуністычнай працы». Вопыт лепшых магазінаў Белкаапспажыўсаюз абагульняе, распаўсюджвае па ўсёй сваёй сістэме.

За апошнія гады шмат зроблена, каб пашырыць кнігандлёвую сетку, больш удасканаліць яе. Пад кнігарні вызвалены і аддадзены многія лепшыя памяшканні. Толькі за апошнія тры гады пабудавана 68 спецыялізаваных кнігарань, а ўсяго іх у нас больш як трыста. Акрамя гэтага кнігі прадаюцца ў 69 аддзелах райунівермагаў і культмагаў, амаль у ста кніжных павільёнах і кіёсках і 1835 аддзелах кнігі ў сельмагах.

Спецыялізаваная гандлёвая сетка зараз ёсць ва ўсіх спажывецкіх таварыствах Ваўкавыскага, Шчучынскага, Рэчыцкага, Мядзельскага, Барысаўскага, Маладзечанскага, Вілейскага і іншых раёнаў.

Багаты вопыт некаторых аўталавак прымушае нас паклапаціцца і пра развозны гандаль. У Бялыніцкім райспажыўсаюзе шафёрам-прадаўцом аўталаўкі працуе Іван Емчанка. Кожны выезд яго перасоўнай кнігарні — вялікае свята. Івану Карпавічу ўдалося стварыць пастаяннае кола пакупнікоў-кнігалюбаў. Асаблівую ўвагу звяртае Іван Карпавіч на камплектаванне прыватных бібліятэк. У 1968 годзе ён скамплектаваў і распаўсюдзіў 850 бібліятэчак.

Перабудавалі сваю работу і аддзелы «Кніга — поштай». Летась такія аддзелы пачалі стварацца і на кніжных складах. Неўзабаве такія аддзелы будуць створаны пры ўсіх абласных і рэспубліканскім кніжных складах.

Будзем прадаваць кнігі і праз бібліятэкі. Летась, напрыклад, літаратуру рэалізоўвалі ўжо 332 сельскія бібліятэкі, і гэтая форма цалкам сябе апраўдала.

Я ўспамінаў ужо пра работу кнігоношаў і грамадскіх распаўсюджвальнікаў кнігі. Скажу толькі яшчэ, што Белкаапспажыўсаюз гэтыя пазамагазінныя формы кніжнага гандлю будзе ўсяляк развіваць і заахвочваць. Паспяхова прапагандуюць і распаўсюджваюць кнігі камсамольскія арганізацыі і «Саветы юных сяброў кнігі», асабліва ў Пухавіцкім, Слуцкім, Смалявіцкім, Барысаўскім, Столінскім, Глыбоцкім, Бешанковіцкім і Талачынскім раёнах.

Увогуле грамадскасць аказвала і аказвае нам вялікую дапамогу. Ніводзін кніжны кірмаш, выстаўка-продаж літаратуры, месячнік ці дэкада не праходзяць без добраахвотных памочнікаў.

Дапамагае нам распаўсюджваць кнігі і тое, што мы палепшылі прапаганду і рэкламу кнігі праз газеты, радыё, тэлебачанне, рассылку друкаваных рэкламных матэрыялаў па калгасах і саўгасах, арганізацыях, установах і індывідуальным пакупнікам. У Мінскай вобласці, напрыклад, у раённых газетах было змешчана за год больш 280 разнастайных інфармацый аб кнігах і зроблена звыш 100 перадач па радыё. Сёлета гэтыя формы прапаганды і рэкламы ўжываюцца яшчэ шырэй.

Усе гэтыя прынятыя меры далі магчымасць летась рэалізаваць літаратуры больш, чым на шэсць з паловай мільёна рублёў. За поспехі ў кнігагандлі летась кааператары рэспублікі атрымалі пераходны Чырвоны сцяг Цэнтрасаюза і ЦК прафсаюза работнікаў дзяржаўнага і кааператыўнага гандлю.

Набліжаецца 100-годдзе з дня нараджэння У. І. Леніна. Рэзка ўзрос попыт на творы правадыра і кнігі аб ім і яго паплечніках. Работнікі сельскіх кнігарань імкнуцца задаволіць усе запатрабаванні, зрабіць усё магчымае, каб як мага больш кніг Ільіча трапіла ў бібліятэчкі працаўнікоў сяла.

З гэтай мэтай ЦК ЛКСМБ, Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па друку разам з Белкаапспажыўсаюзам у гонар ленінскага юбілею праводзяць з 1 сакавіка 1969 года па 1 красавіка 1970 года спецыяльны рэспубліканскі агляд прапаганды абласнымі, гарадскімі, раённымі, пярвічнымі камсамольскімі і піянерскімі арганізацыямі грамадска-палітычнай літаратуры.

Першыя месяцы агляду паказваюць, што ўсе кнігарні, камсамольскія і піянерскія арганізацыі актыўна ўключыліся ў агляд і дабіліся ўжо некаторых поспехаў у распаўсюджванні літаратуры сярод сельскага насельніцтва. Усе вобласці паспяхова выканалі план першага квартала і далі прырост у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года.

Дасягнутыя поспехі ў развіцці кніжнага гандлю радуюць нас, але не супакойваюць. Мы разумеем і бачым свае недахопы і нявырашаныя пытанні. На тое, каб палепшыць гандаль кнігай на сяле, як таго і патрабуе ад спажывецкай кааперацыі партыя, і будуць накіраваны нашы намаганні. 100-годдзе з дня нараджэння У. І. Леніна сустрэнем новымі поспехамі.

І. АЛЕКСІЕВІЧ,
начальнік Упраўлення кніжнага гандлю Белкаапспажыўсаюза.

НАСУСТРАЧ ЮБІЛЕЮ НАРОДНАГА ПЕСНЯРА

У ліпені 1972 года спаўняецца 90 гадоў з дня нараджэння народнага песняра Беларусі Янкі Купалы. У сувязі з гэтым у Літаратурным музеі паэта распрацаваны план мерапрыемстваў, прысвечаных юбілею, які будзе шырока адзначацца беларускім народам і ўсёй савецкай грамадскасцю.

На прадпрыемствах, у навучальных установах, калгасах і саўгасах праводзяцца літаратурныя вечары, сустрэчы з людзьмі, якія ведалі Янку Купалу, наладжваюцца кніжныя выстаўкі. Актывізуецца экскурсійная работа музея.

90-годдзю з дня нараджэння песняра прысвячаюцца спецыяльныя буклеты, альбомы, зборнікі навуковых прац супрацоўнікаў музея.

Так, неўзабаве павінен выйсці ў свет каляровы буклет «Літаратурны музей Янкі Купалы», падрыхтаваны вучоным сакратаром музея А. Есаковым. У буклеце будзе шмат фотаздымкаў, каляровых фотакопій з карцін і ілюстрацый да твораў паэта. Гэтая кніжка альбомнага тыпу можа быць выкарыстана настаўнікамі пры вывучэнні жыцця і творчасці Я. Купалы, культасветработнікамі і бібліятэкарамі пры наладжванні кніжных выставак, літаратурных вечароў.

Знаходзіцца ў друку другое, перапрацаванае і дапоўненае выданне даведніка «Літаратурны музей Янкі Купалы».

Старэйшы навуковы супрацоўнік музея І. Жыдовіч падрыхтаваў да друку альбом «Янка Купала. Жыццё і творчасць». У ім будзе больш як 300 фотаздымкаў і ілюстрацый. Складаецца альбом з наступных раздзелаў: «Жыццё і творчасць паэта ў дакастрычніцкі перыяд», «Жыццё і творчасць паэта ў савецкі перыяд», «Увекавечанне памяці народнага паэта» і «Янка Купала ў мастацтве». У канцы альбома будуць змешчаны ўдакладненыя «Даты жыцця, літаратурнай і грамадскай дзейнасці Янкі Купалы».

Зборнік «Пясняр народных дум», які таксама павінен сёлета выйсці з друку, у адрозненне ад выдадзеных ранейшых зборнікаў, складаецца з даследчых прац навуковых супрацоўнікаў музея. У зборнік уключаны працы дырэктара музея Я. Шарахоўскага «Янка Купала. Жыццё і творчасць» — першая частка (дарэвалюцыйны перыяд) ствараемай упершыню навуковай біяграфіі народнага паэта, «Публіцыстыка Я. Купалы дакастрычніцкага часу» І. Жыдовіча, «Янка Купала і беларуская драматургія» А. Есакова.

Зборнік разлічаны на шырокага чытача. Тут знойдзе сабе матэрыял і даследчык, і пісьменнік, педагог і журналіст, студэнт і школьнік, кожны, хто любіць беларускую літаратуру і прапагандуе яе.

У 1955 годзе выйшла з друку 1-я частка «Бібліяграфіі твораў Я. Купалы» (1905—1916 гг.). Другая частка «Бібліяграфіі твораў Я. Купалы», якая выйшла ў свет у 1957 годзе, рэгістравала не толькі мастацкія творы, але і публіцыстычныя артыкулы, выступленні паэта ў савецкі час (1917—1942 гг.). Цяпер выдавецтва «Навука і тэхніка» рыхтуе да друку III і IV часткі «Бібліяграфіі твораў Я. Купалы і літаратуры аб ім». Яны ўключаюць усе мастацкія творы паэта, публіцыстычныя артыкулы, выступленні, пераклады, якія ўваходзілі ў зборы твораў, калектыўныя зборнікі, публікаваліся ў перыядычным друку, выйшлі асобнымі кніжкамі ў перыяд з 1940 па 1960 год. Акрамя гэтага, III і IV часткі «Бібліяграфіі...» рэгіструюць усе крытычныя артыкулы, даследчыя працы, успаміны, інфармацыйныя нататкі пра Янку Купалу.

Сёлета калектыў навуковых супрацоўнікаў музея прыступае таксама да вялікай і адказнай працы над складаннем «Летапісу жыцця і творчай дзейнасці Янкі Купалы». Каб прыступіць да гэтай работы, навуковыя супрацоўнікі карпатліва апрацавалі фондавыя матэрыялы, правялі вялікую бібліяграфічную работу, пазнаёміліся з арганізацыяй працы па напісанні «Летапісу» ў музеі Максіма Горкага. Ужо складзены праспект «Летапісу». Ён будзе ўяўляць сабой паслядоўнае храналагічнае ўкладанне найбольш важных падзей з жыцця літаратурнай і грамадскай дзейнасці паэта. «Летапіс жыцця і творчай дзейнасці Я. Купалы» будзе складацца з 2-х тамоў. І том ахопіць дакастрычніцкі перыяд жыцця і творчай дзейнасці народнага песняра (1882—1917 гг.), II—савецкі перыяд (1917—1942 гг.). «Летапіс» будзе мець багаты даведачны апарат: указальнікі мастацкіх твораў, артыкулаў, задум і накідаў, імён і назваў, шматлікія тлумачэнні.

М. ДЗЯШКЕВІЧ,
навуковы супрацоўнік літаратурнага музея Янкі Купалы.

22 МАЯ грамадскасць Мінска адзначыла стагоддзе з дня нараджэння кампазітара Мікалая Мікалаевіча Чуркіна. Днём адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі на доме № 18 па вуліцы Захарава, дзе апошнія гады свайго жыцця жыў вядомы беларускі кампазітар.

ПАТРЫЯРХ БЕЛАРУСКАЙ МУЗЫКІ

Старшыня праўлення Саюза кампазітараў Беларусі Р. Шырма расказаў аб значэнні творчасці М. Чуркіна ў гісторыі беларускай музычнай культуры. Да мемарыяльнай дошкі былі ўскладзены букеты кветак.

Затым прадстаўнікі музычнай грамадскасці беларускай сталіцы пабывалі на магіле М. Чуркіна і ўсклалі кветкі.

У той жа дзень у канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыўся вечар, прысвечаны заснавальніку беларускай прафесіянальнай музыкі. На вечары выступілі намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхневіч, кампазітар Я. Цікоцкі і паэт Анатоль Астрэйка. Даклад аб жыцці і творчым шляху кампазітара зрабіў музыказнаўца Д. Жураўлёў.

Затым адбыўся вялікі канцэрт, у праграму якога ўвайшлі лепшыя творы кампазітара.

25 мая ў Мсціслаўскай музычнай школе імя М. Чуркіна адбыўся вечар, прысвечаны стагоддзю з дня нараджэння кампазітара. У гасцях у вучняў школы пабывалі сын кампазітара — мастак А. Чуркін і скульптар Г. Мурамцаў, які прывёз школе ў падарунак бюст Мікалая Мікалаевіча.

НА ЎСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД

Летась Барысаўскі парк культуры і адпачынку імя М. Горкага за лепшыя вынікі ў тэатралізаваных прадстаўленнях заваяваў дыплом Міністэрства культуры СССР і рэдакцыі газеты «Известия».

Такі ж агляд праводзіцца і сёлета. І зноў у ім удзельнічаюць барысаўчане. На разгляд журы Усесаюзнага агляду яны прадставілі сцэнарый двух тэатралізаваных прадстаўленняў, тэматыка якіх прысвячаецца 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Адно з іх называецца «Ленін і цяпер жывейшы за ўсіх жывых». У ім размова ідзе пра вуліцу Леніна ў Барысаве, пра перамены, якія тут адбыліся за апошнія гады. У другой рабоце «Мы—унукі вялікага Леніна» расказваецца пра піянераў горада.

П. БАРОДКА.

СЛАЎНАЙ ДАЦЕ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

Дарагую ўсім нам дату — 25-ю гадавіну вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў—мы адзначаем у год слаўнага ленінскага юбілею. Разам з усім народам рыхтуюцца да вялікага свята і працаўнікі тэатраў рэспублікі. У гэтыя векапомныя дні яны пакажуць свае лепшыя спектаклі, прысвечаныя гераічнай барацьбе савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Прэзідыум Беларускага тэатральнага аб'яднання разам з Домам мастацтваў рыхтуе выстаўку на тэму «А музы не маўчалі», якая будзе складацца з двух раздзелаў: «Спектаклі тэатраў рэспублікі, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне» і «Франтавыя брыгады, дзеячы мастацтва на франтах і ў партызанскіх атрадах».

У Доме мастацтваў будзе ўстаноўлена мемарыяльная дошка «Ніхто не забыты» з імёнамі дзеячоў беларускай сцэны, якія загінулі ў барацьбе з гітлераўскімі акупантамі.

Напярэдадні 3 га ліпеня адбудзецца вечар-сустрэча работнікаў мастацтва з воінамі Савецкай Арміі і партызанамі. Працаўнікі мастацкіх устаноў сталіцы пабываюць у вёсцы Хатынь, дзе пазнаёмяцца з мемарыяльным комплексам-помнікам ахвярам фашызму.

Ул. СТЭЛЬМАХ,
намеснік старшыні прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання.

УСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД МУЗЕЯЎ

І САМІМ ПАГЛЯДЗЕЦЬ, І ЛЮДЗЯМ ПАКАЗАЦЬ

НАТАТКІ З МУЗЕЯ ПРАЦОЎНАЙ І БАЯВОЙ СЛАВЫ МАГІЛЁЎСКАГА ЗАВОДА ШТУЧНАГА ВАЛАКНА ІМЯ В. У. КУЙБЫШАВА

МНЕ ЯШЧЭ НЕ ДАВОДЗІЛАСЯ нідзе ў музеях бачыць мемарыялаў у гонар іх ствальнікаў. І гэтую велічна-чырвоную разгорнутую кнігу, пакладзеную пад шкло, я аглядаў з павагай і цікавасцю. На першай старонцы залатымі літарамі выціснена:

Музей створаны па ініцыятыве камсамольскай арганізацыі завода. Актыўны ўдзел у зборы матэрыялаў прынялі члены ВЛКСМ
Юрый НІКАНАЎ,
Лілія ГРЫНКЕВІЧ,
Павел КОТ,
Васіль КУЗЬМІЧ,
Анатоль ХАРАШУНОЎ,
Віктар РАЖДАЕЎ —
сакратар камсамольскай арганізацыі. Экспазіцыю распрацаваў інжынер бюро тэхнічнай інфармацыі Павел Іванавіч МУРАШКІН.

Я не змог пабачыць гэтых камсамольцаў — кожны з іх быў заняты на сваім участку работы. А вось Павел Іванавіч Мурашкін, хоць і быў у адпачынку, згадзіўся быць маім гідам.

Павел Іванавіч — высокі, ціхмяны, нечым заклапочаны чалавек. Гаворыць стрымана, каб — барані бог! — не прагучаў расказ як пахвальба. Усё рабілася на энтузіязме. Так, хапала работы ўсім. Вядома, і Паўлу Іванавічу давялося круціцца — быў, як кажуць, шавец, жнец і ў дуду ігрэц: і «загадчыкам гаспадаркі» музея, і «работадацелем», і кіраваў афармленчымі работамі, быў нават самым звычайным «даставалам». Заводу хутка сорак гадоў, і хацелася ўсё зрабіць як найлепш, паўней прадставіць прадукцыю не толькі свайго, але і тых двухсот прадпрыемстваў, куды ідзе заводская віскоза — лепшая за японскую, англійскую і італьянскую. Гэта — прызнанне саміх імпарцёраў. Адначасова П. Мурашкін пісаў гісторыю прадпрыемства, падрыхтаваў некалькі альбомаў.

А колькі папрацавалі камсамольцы! Юрый Ніканаў з сябрамі абышоў кватэры ўсіх ветэранаў завода, якія жывуць у Магілёве. Шукаючы тых, хто тут ужо не жыве, вёў вялікую перапіску. Сабраў успаміны, фотаздымкі, рэчавыя экспанаты. Памаглі, дзякуй ім, Камітэт ветэранаў вайны, музеі, архівы, бібліятэкі.

Павел Іванавіч падводзіць мяне да аднаго стэнда.

— Вось яго, Аляксея Міхайлавіча Садзіленку, даваеннага мастака Палаца культуры, шукалі ў Маскве, у Пензенскай вобласці, у Паўднёва-Сахалінску, а знайшлі ў доме адпачынку на Урале. Пра яго партызанскі атрад, які дзейнічаў у Чэхаславакіі, хадзілі легенды. І сябры і ворагі звалі яго «Чорным генералам». Храбрасць Садзіленкі ўвайшла ў прымаўкі. Чэхаславацкі ўрад узнагародзіў яго вышэйшымі нацыянальнымі ордэнамі...

ЦІШКАЎСКАЯ ПУСТЭЧА... Гэты вялізны пляц на дняпроўскім узбярэжжы быў аблюбаваны пад першы гігант хімічнага валакна ў Беларусі — фабрыку штучнага шоўку. У 1928 годзе Саўнарком СССР прыняў пастанову аб будаўніцтве прадпрыемства, а 1 мая 1929 года ў падмурак была закладзена памятная чыгунная дошка. Гэта была мо першая беларуская будоўля такога маштабу, яе аб'явілі ўсесаюзнай, ударнай, камсамольскай.

На будоўлю з'язджалася моладзь з гарачымі сэрцамі і моцнымі, працавітымі рукамі, поўная энтузіязму. На першым стэндзе — два групавыя здымкі таго часу. На адным — група будаўнікоў, на другім — дванаццаць бязвусых юнакоў і дзяўчат, членаў камсамольскай ячэйкі. Сярод іх — першы начальнік тагачаснага ўпраўлення «Магвалакнобуд» і першы дырэктар фабрыкі В. І. Вараб'ёў, зараз буйны работнік хімічнай прамысловасці, галоўны інжынер фабрыкі Я. М. Магілёўскі, зараз лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР і многія іншыя кіруючыя работнікі будоўлі і прадпрыемства. Глядзіш на іх юныя твары і ўспамінаеш, як часам цяпер насцярожана ўспрымаюць вылучэнне маладых кадраў, стараюцца патрымаць іх на ніжэйшых пасадах, каб пасталелі, «набраліся вопыту». Праўда, і тады не абыходзілася без кур'ёзаў. Калі 7 лістапада 1930 года было атрымана першае валакно, Саўнаргас БССР запатрабаваў спіс інжынераў, якія будавалі фабрыку. Паслалі... «Потым нам стала вядома, — піша ў сваіх успамінах тагачасны начальнік прадзільнага цэха, а цяпер таксама відны работнік хімічнай прамысловасці С. Зак, — што галоўны інжынер Саўнаргаса напісаў на нашым спісе рэзалюцыю: «Што гэта за дзіцячы сад?» Аднак гэты «дзіцячы сад» менш чым за два гады пабудаваў фабрыку і асвоіў вытворчасць. Многія інжынеры Магілёўскай фабрыкі займалі потым вядучыя пасады ў нашай прамысловасці».

І ўсё ж неверагоднае стала фактам — першае беларускае штучнае валакно было атрымана. «Магілёўская праўда» над старонкай матэрыялаў, прысвечаных будоўлі, змясціла загаловак: «Вышэй сцяг спаборніцтва і ўдарніцтва! Сёння шаўковая сірэна прагучыць аб новай перамозе». Гэтай выдатнай падзеі прысвяціла ўвесь нумар шматтыражка «Чырвонае верацяно». У газетах былі змешчаны цёплыя віншавальныя тэлеграмы старшыні Саўнаркома СССР В. Куйбышава і старшыні Саўнаркома БССР М. Галадзеда.

Дырэктар завода В. Вараб'ёў вазіў у Маскву паказваць В. Куйбышаву першае валакно. Валяр'ян Уладзіміравіч доўга гутарыў з кіраўніком новабудоўлі, вельмі чула аднёсся да ўсіх патрэб гіганта хіміі, задаволіў іх. Акрылены вяртаўся В. Вараб'ёў у Магілёў...

Менавіта В. Куйбышаў стаяў ля калыскі хімічнага гіганта, яго клопатамі фабрыка расла і мацнела. Можа таму на агульным мітынгу рабочыя і будаўнікі прынялі рашэнне — прасіць прысвоіць прадпрыемству імя гэтага выдатнага бальшавіка.

Фабрыка працавала. Ужо ў 1933 годзе была перакрыта праектная магутнасць, у гонар XVII з'езда ВКП(б) выпусцілі сто тон валакна звыш плана. Прадпрыемства па прадстаўленні ЦК КП(б)Б было занесена на Чырвоную дошку гонару газеты «Правда».

Фотаздымкі першых ударных брыгад фабрыкі, першых стаханаўцаў... Простыя, шчырыя і натхнёныя твары. У вачах бляск душэўнага агню... Праз чатыры гады, у 1935 годзе, пасля доўнікаў А. Стаханава было ўжо на фабрыцы 1600 чалавек. Гэта дзякуючы іх намаганням магутнасць прадпрыемства да вайны ўзрасла ў два разы. Аб даваенных поспехах фабрыкі вельмі змястоўна і пераканаўча расказваюць экспазіцыі аддзела «Слаўнае дзесяцігоддзе».

У ПЕРШЫЯ ДНІ ВАЙНЫ на фронт пайшло паўтысячы рабочых. Іх месцы ля станкоў і агрэгатаў заступілі жонкі і маці, старыя і дзеці. У склад народнага апалчэння потым улілося яшчэ каля 800 рабочых. Пасля месяца гераічнай абароны Магілёва рэшткі апалчэнцаў адступілі з рэгулярнымі часцямі.

У час акупацыі немцы не змаглі пусціць фабрыку. Тут актыўна дзейнічала падпольная група пад кіраўніцтвам Сяргея Гусакова і Сяргея Сабалеўскага. Падпольшчыкі не толькі вялі агітацыю, распаўсюджвалі лістоўкі. Яны ўзарвалі водазмякчальную станцыю і катлы ЦЭЦ. Вялікую групу змагароў па даносе правакатара немцы схапілі і закатавалі.

Заводскія следапыты ўстанавілі ўжо каля ста імёнаў былых падпольшчыкаў, партызан і воінаў, якія загінулі ў барацьбе з ворагам. У адным з цэхаў вісіць мемарыяльная дошка з імёнамі загінуўшых. А тут, у музейнай экспазіцыі «Яны крочаць у бяссмерце», толькі копія таго мемарыялу. Нібы выстраіліся на паверку байцы, гатовыя па першым закліку зноў кінуцца ў атаку на ворагаў... Мікола Канавалаў, былы інжынер, потым мінёр і ўрэшце начальнік штаба партызанскага атрада «За Радзіму» — загінуў у 1943 годзе... Іван Бубноў, старшы лабарант... Прайшоў усе франты, смерцю храбрых загінуў пад самым Берлінам... Вялікі слупок прозвішчаў, імёнаў...

Страты, якія нанеслі гітлераўцы шаўковай фабрыцы, падлічыла Дзяржаўная камісія: 66,4 мільёна рублёў. Асмаленыя руіны, горы жалеза і друзу... Аднаўлялася прадпрыемства ў неверагодна цяжкіх умовах: не хапала ні людзей, ні тэхнікі. Колькі такіх разбураных і разрабаваных прадпрыемстваў было тады ў Беларусі!

Першую нітку заправілі ў машыну 28 сакавіка 1948 года, а праз два дні ўступіла ў строй першая чарга прадпрыемства — цяпер ужо завода штучнага валакна. У 1949 годзе краіна атрымала магілёўскі корд — упершыню ў Беларусі. Да вайны ж, акрамя штучнага шоўку, больш нічога не выпускалі. Як патрэбна была гэтая прадукцыя аўтамабільнай прамысловасці, нашым «разутым» машынам! За асваенне выпуску корду спецыялісты завода Ганна Карасёва, Андрэй Ястржэмскі і Сяргей Галадок удастоены звання лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі СССР.

А затым і пайшло па гадах, як па лесвіцы. 1955 — пачала працаваць другая чарга: 1957 — уступіла ў строй першая чарга вытворчасці цэлафану; 1959 — другая чарга; 1960 — асвоена вытворчасць штапельнага валакна, у строй уступіў, па сутнасці, цэлы новы завод.

Пра пасляваеннае развіццё завода расказваюць экспазіцыі трох аддзелаў: «На шырокі прастор», «Сямігодкі крокі сажнёвыя», «Сёння і заўтра завода». І кожны экспанат аддзела — гэта сціслы расказ не толькі аб росце вытворчасці, але і пра станаўленне чалавека, пра павышэнне яго культурнага ўзроўню. Перад 50-годдзем Вялікага Кастрычніка прадпрыемству перадаецца на вечнае захаванне Памятны сцяг ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР і ВЦСПС. Камсамольская арганізацыя ўзнагароджваецца Памятным сцягам ЦК ВЛКСМ. Гэта — вышэйшае прызнанне заслуг калектыву прадпрыемства.

За пасляваенныя гады на заводзе выраслі свае Героі Сацыялістычнай Працы — прадзільшчыца Ева Белавусава і памочнік майстра Ганна Пінчук. А ўсіх, хто ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі, больш 600 чалавек. І зноў — лічбы, лічбы. Калектывы, лепшыя па прафесіі... Калектывы «імя 50-годдзя Савецкай улады»... Кожны восьмы рабочы — рацыяналізатар... Калектывы трох цэхаў, 26 змен, 46 брыгад, трох участкаў, двух камплектаў носяць ганаровае званне калектываў камуністычнай працы. Плюс да гэтага яшчэ 1303 ударнікі на розных вытворчасцях, на розных працэсах. Гэта не проста ганаровае званне, гэта адзнака вялікага духоўнага росту, тых якасных змен у свядомасці, якія дакладна сфармуляваны ў маральным кодэксе будаўніка камунізма.

І здымкі, цудоўныя здымкі. Пры заводзе свой прыгожы вялікі горад. Свой бальнічны гарадок, дзе працуюць больш паўсотні ўрачоў і амаль 200 медыцынскіх работнікаў з сярэдняй медыцынскай адукацыяй. Дванаццаць дзіцячых садоў і ясляў, свае піянерскія лагеры, свае прафілакторыі і дамы адпачынку для дарослых і дзяцей. Калі ласка, адпачывай, папраўляй здароўе. І не толькі свае адпачываюць. У цяжкую гадзіну завод падаў руку дапамогі ташкенцкім дзецям. Адпачывалі тут і балгарскія дзеці.

Наогул, міжнародныя сувязі прадпрыемства шырокія. Тут часта госцяць дэлегацыі з сацыялістычных краін, асабліва з хімкамбіната «Фрыдрых Энгельс» (ГДР), на заводзе створана аддзяленне Таварыства германа-савецкай дружбы. Аб гэтых сувязях сведчаць памятныя вымпелы і падарункі, шчырыя запісы ў кнізе водгукаў музея. «Мы былі вельмі ўражаны тым, што ў вашай краіне так супадаюць інтарэсы дзяржавы і народа», — запісала дэлегацыя працоўных балгарскага горада Габрава.

КАЛЯ АДНАГО з апошніх стэндаў я стаяў асабліва доўга. І раней я ведаў, што ў Палацы культуры Магілёўскага завода штучнага валакна многа розных калектываў мастацкай самадзейнасці. Але ніколі не думаў, што гэта такі гіганцкі камбінат культурнага выхавання. І не толькі рабочых і членаў іх сем'яў. Уплыў Палаца культуры адчувае на сабе ўвесь Магілёў.

Мяркуйце самі: тры калектывы мастацкай самадзейнасці маюць ужо высокае званне народных — ансамбль танца, агіттэатр «Усмешка», тэатр драмы. А яшчэ працуюць тут тэатр маладзёжнай эстрады «Малыш», тэатральная студыя «Юнацтва», вакальны ансамбль, калектыў «Мастацкае слова», духавы і эстрадны аркестры. Гэта — для дарослых і з дарослымі. Цяпер дзіцячыя: лялечны тэатр, піянерскі ансамбль песні і танца (плюс да яго тры танцавальныя падгрупы — для рэзерву), хор, гурток мастацкага слова, духавы аркестр і аркестр народных інструментаў, музычная студыя, шматлікія тэхнічныя гурткі. Усе гэтыя калектывы аб'ядноўваюць больш як 600 удзельнікаў. Гэта — без уліку тых гурткоў самадзейнасці, што працуюць непасрэдна ў цэхах. З тымі — каля паўтары тысячы. А ў мерапрыемствах, якія наладжвае палац, удзельнічаюць яшчэ многія сотні рабочых і служачых, членаў іх сем'яў.

Павел Іванавіч Мурашкін расказаў, што экспазіцыі будуць удасканальвацца. Вось тут і тут стануць новыя стэнды — шырэй будзе прадстаўлена прадукцыя прадпрыемства... А вось тут будзе стэнд пра «Лаўсанбуд»: хоць гэта новы гігант хіміі, зусім асобная будоўля, але завод штучнага валакна ў нейкай ступені адчувае сябе нібы бацькам яе... А ў гэтым месцы пад шкло будзе пакладзена пісьмо-мемарыял камсамольцаў нашых гадоў у будучае, тым камсамольцам, што будуць адзначаць 100-годдзе ВЛКСМ...

Я ішоў з гэтага музея, з Палаца культуры з такім адчуваннем, нібы прачытаў дзівосную і цікавую кнігу пра людзей, пра завод, які стаў для іх родным домам. І ўспамінаўся мне водгук Максіма Горкага на першы том «Гісторыі заводаў» — «Людзі Сталінградскага трактарнага», яго захапленне гэтым выданнем. «Прачытаўшы гэтую кнігу, беспартыйная моладзь Саюза Саветаў убачыць, як людзі пабудавалі завод і як завод перавыхаваў людзей. Сумленныя, разумныя хлопцы, мабыць, зразумеюць, што савецкі завод — школа сацыялістычнай культуры, а не капіталістычная жывадзёрня».

Не ўстарэлі гэтыя словы і сёння. Музейны расказ пра завод, пра тое, як ён «перавыхаваў людзей», стаў для іх «школай сацыялістычнай культуры», не менш пераканаўчы і красамоўны, а энтузіязм камсамольцаў-следапытаў заслугоўвае ўсялякай пахвалы.

П. МІСЬКО,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

БЕЛАРУСЬ АРХІТЭКТУРНАЯ

СЁННЯ ФАНТАЗІЯ — ЗАЎТРА БУДЗЁННАСЦЬ

БАЧЫЦЕ на нашым здымку дом? Уявіце сабе на хвілінку, што вы ў ім жывяце, — гаворыць архітэктар А. П. Воінаў. — Глядзіце ў акно — на двары мароз, дрэвы ў інеі, снег... Падыходзіце да другога — лета. Дзеці бегаюць па зялёнай траве, звініць ручай, цвітуць кветкі. Так, так — гэта зусім не фантазія: над кальцом гэтага дома будзе нацягнуты вялізны пластыкавы шацёр-дах, а ва ўнутраным дворыку створаны мікраклімат...

Па задуме архітэктараў Беларускага політэхнічнага інстытута, якія распрацавалі гэты праект, некалькі такіх дамоў павінны быць пабудаваны ў гарадку АН БССР. Дыяметр унутранага кальца 120 метраў, — гэта амаль два гектары зямлі, адгароджаныя ад непагадзі. Зразумела, што на гэтай плошчы ёсць дзе «разгарнуцца» архітэктарам-азеляніцелям. Тут запраектавана пасадзіць шмат кустоў, дрэў, зрабіць басейн.

Але пластыкавая плёнка можа ўкрыць толькі ад дажджу, а як быць з марозам?

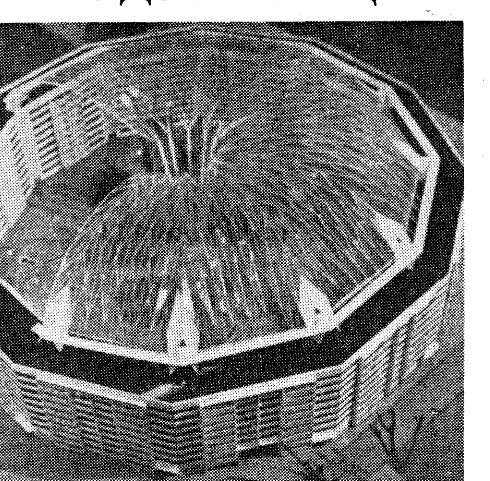
— Не! — кажа Аляксандр Пятровіч Воінаў. — мы падлічылі, цяпла зямлі будзе дастаткова, каб пад празрыстым дахам, нават без спецыяльнага ацяплення, тэмпература не апускалася ніжэй нуля. А калі дадаць сюды цяпло ад сцен самога дома, то мікраклімату дварa марозы не страшныя. Але мы ўсё ж прадугледзелі і каларыферы, якія будуць падаграваць паветра.

З улікам разнастайнасці чалавечых запатрабаванняў спланаваны і кватэры ў гэтым доме.

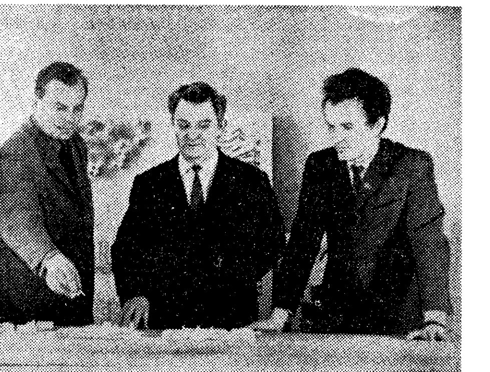
— У нашым «кальцы», — тлумачыць далей Аляксандр Пятровіч, — у кожнай кватэры будзе маленькі пакойчык — для лабараторыі, для майстэрні... Ну, а калі ў сям'і не будзе аматараў такіх спраў, дык гаспадыня заўсёды знойдзе гэтаму пакою добры ўжытак.

Але самае цікавае не арыгінальная форма і нават не пластыкавы дах над унтраным дворыкам. Самае цікавае тое, што і гэтыя «кольцы», і дамы, што працягнуліся побач прыгожай лесвічкай, сабраны з адных элементаў. Інстытутам распрацаваны два тыпы секцый, з якіх можна зрабіць будынкі розных планавых кампазіцый. А гэта дазволіць пазбегнуць сумоты, аднастайнасці сучаснай забудовы мікраraёнаў. З секцый, як з кубікаў, можна збіраць дамы круглыя, лесвічкай, падобныя на зорку...

В. МІЧУРЫН.

На гэтым здымку вы можаце ўбачыць, якім ён будзе—дом-цуд...

Сёння гэта прыгожы макет—заўтра вуліцы, плошчы, дамы... Архітэктары А. А. Воінаў, С. В. Бяляеў, А. П. Воінаў, В. А. Лагуноўскі абмяркоўваюць новы праект.

Фота Я. СОРКІНА.

КІНО

ЗАДУМА — ПА-ЗА КАДРАМ

Кароткаметражны нарыс, у цэнтры якога — чалавек, наш сучаснік, звычайна называюць фільмам-партрэтам. І такі фільм заўсёды абяцае пазнаёміць нас з яркім чалавечым характарам і яго справамі — прафесіянальнымі і грамадскімі. Канечне ж, да гэтага імкнуліся і аўтары дакументальнай стужкі «Сямёнаўскі гарадок», знятай на студыі «Беларусьфільм» у творчым аб'яднанні «Летапіс». Аднак, па-мойму, задума іх засталася «па-за кадрам».

Звернемся да карціны. Яна знята ў колеры, летам, калі аб'ектыў можа ўлавіць і найбольш ярка перадаць у фарбах і святочны праспект з белымі высокімі дамамі, ля падножжа акаймаванымі светлай зелянінай маладых дрэў, і ўрачыстую прыгажосць лінейкі ў піянерскім лагеры, і стракатае адзенне натоўпу на набярэжнай, і вясёлы калейдаскоп каруселі, і пераліvы зялёных, чырвоных, жоўтых нітак у прасторным, залітым сонцам ткацкім цэху... Глядзіш на экран і верыш, што жыць у гарадку тэкстыльшчыкаў, працаваць на Аршанскім ільнокамбінаце вельмі цікава.

Але чаму гарадок называецца «Сямёнаўскім»? Аказваецца — у жыцці і працы камбіната галоўная фігура — яго дырэктар, Г. В. Сямёнаў. Глядач і чакае, што экран дасць партрэт кіраўніка прадпрыемства. А партрэт на дакументальным экране — гэта абвязкова адзінства чалавека і справы, якой ён служыць.

Вядома, што дырэктар камбіната Г. В. Сямёнаў трыццаць гадоў кіруе прадпрыемствам і ўсе гэтыя гады жыве клопатамі пра яго і яго людзей. Поспехі выторчасці — Сямёнаў, прафілакторый для рабочых — Сямёнаў... У Беларусі і без фільма добра ведаюць, што ўсё гэта сапраўды так: гэта вопытны і энергічны кіраўнік буйнага прадпрыемства.

А вось дзе-небудзь на Урале, у Сібіры або на Каўказе пра дырэктара з Оршы будуць меркаваць толькі па карціне. Уражанні будуць далёка не поўныя, бо партрэт чалавека, паўтараю, не атрымаўся, хоць усё знята маляўніча і сапраўды прыгожа. Ды толькі героя паказваюць пераважна для таго, каб ён падыгрываў асноўным тэзісам, зададзеным фільму з самага пачатку. Пра гэта сведчыць і тэкст. Ён стрыманы — і гэта добра, затое дрэнна, што і слова ў «Сямёнаўскім гарадку» зведзена да службовай ролі. Асабліва прыкра, што тэкст не падмацоўваецца паказам і кадравым ладам. Ці ж можна лічыць дастатковым тое, што выказванні Г. В. Сямёнава даволі агульнага характару ілюструюцца двума фотаздымкамі — на адным Сямёнаў закладвае першую цагліну камбіната, на другім — зняты разам з рабочымі ў 1944 годзе, калі пачалося аднаўленне разбуранага прадпрыемства. Але ж гэта — пазаўчора і ўчора.

Сёння ж мы бачым толькі некалькі дзяжурных праходаў героя карціны, яго строга афіцыйную сустрэчу з экскаватаршчыкамі, чуем бясстрасныя словы, накшталт: «Мы выпускаем добрую тканіну... Але Англія выпускае больш тонкую...» І ні аднаго эпізоду, адзначанага ўсхваляванасцю, саграэтага цеплынёй службовых і асабістых узаемаадносін дырэктара з людзьмі.

А глядач жа чакае доказаў аўтарскага сцвярджэння: «Сямёнаўскі гарадок»! І для таго, каб пераканацца ў правамернасці такой назвы, гледачу вельмі патрэбны хоць бы адзін-два — няхай вельмі лаканічныя — эпізоды, дзе Сямёнаў дзейнічае. Радасны або абураны, клапатлівы або здзіўлены. Няхай ён спрачаецца, дабіваецца, нарэшце, распякае каго-небудзь... Карацей кажучы, **жыве** на экране, а не прысутнічае. Тады за прыватным (успомнім трывіяльны прыклад з кропляй расы, у якой адлюстроўваецца сонца) можна было б убачыць агульнае.

Але ў карціне Г. В. Сямёнаў слаба звязаны з усім, што адбываецца вакол, і яго вельмі агульныя разважанні «на фоне» рабочых, якія ідуць пасля змены дамоў: «І зноў новыя клопаты. А як жа інакш. Многа яшчэ трэба людзям. На тое яны і людзі», — становішча не ратоўваюць. Гэта празмерна агульная падтэкстоўка да такіх жа агульных ілюстрацыйных кадраў.

Здымаць чалавека не лёгка, бо ён раскрывае свае тыповыя рысы толькі ў дзеянні. Аўтары ж фільма скарысталі ілюстрацыйны метад — прыехалі ў Оршу і знялі героя фільма ў адпаведным антуражы.

А людзі? Не толькі Сямёнаў зняты аднатонна і сумна. Я не заўважыў аператарскай спробы адлюстраваць на плёнцы які-небудзь чалавечы характар. У патоку агульных планаў, якіх у карціне пераважная большасць, — людзі на вуліцы, ля станка, на адпачынку, — і ўсюды і заўсёды зніверліраваны камерай.

Прыгожую тканіну выпускае сёння Аршанскі ільнокамбінат. Прыгожы і добраўпарадкаваны гарадок тэкстыльшчыкаў. Аб усім гэтым пераканаўча расказалі сцэнарыст-рэжысёр П. Аліфярэнка і аператар В. Ёркін.

Але галоўнае — партрэт сучасніка, вобраз камандзіра прамысловасці, не ўдаўся, таму што дакументалісты «Летапісу» не здолелі на гэты раз падняцца вышэй звычайнай фіксацыі фактаў.

А. БРАІЛОЎСКІ.

ГУДУЦЬ НА ПАЛЯХ ТРАКТАРЫ...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Ну, і прамысловасць, хоць і робіць шмат — патрэбы вёскі ў тэхніцы цалкам не задавальняе. У нас выпускаецца 650 розных відаў сельскагаспадарчых машын і прылад, а патрабуецца ў два разы больш.

— А запасных частак? У якую гаспадарку ні прыедзеш, толькі і чуеш скаргі на недахоп запчастак...

— Скаргі гэтыя не заўсёды справядлівыя. Назаву адну характэрную лічбу. У гэтым годзе гатоўнасць трактараў да палявых работ склала 97 працэнтаў, а пяць гадоў назад — 83 працэнты. Значыць, нечым жа рамантуюцца машыны? Але сказаць, што такой праблемы няма, значыць сказаць няпраўду. Не заведзена ў нас, каб завод, які пачаў выпуск новага трактара, рабіў адначасова і запчасткі да яго. Вось і атрымліваецца — пакуль трактар новы, усё добра, а на другі, трэці год хоць ты яго выкідай. Праўда, апошнім часам мы пачалі самі вырабляць і рэстаўрыраваць многія запасныя часткі. Так, скажам, наш завод у Полацку рэстаўрыруе па новай тэхналогіі каленчатыя валы. Але ўсё роўна задаволіць усе патрэбы не можам. Асабліва ў дробных частках і дэталях. У нас дагэтуль дэфіцыт на розныя шрубкі, шпунцікі і г. д. Дробязь, а не абыдзешся.

Зусім дрэнна ў нас з запчасткамі для аўтатранспарта. У калгасах і саўгасах рэспублікі 40 тысяч аўтамашын. Значную частку даўно б пара адправіць на злом — машынам па 10—15 гадоў. Але што будзеш рабіць, калі транспартных сродкаў не хапае — даводзіцца рамантаваць. Праўда, зараз справа трохі папраўляецца. У рэспубліцы створана 18 станцый па тэхнічным абслугоўванні аўтамашын. Яшчэ 15 адкрыецца сёлета. К 1975 году мяркуецца ў кожным раёне стварыць сельскі аўтамабільны сервіс.

Я кажу Леаніду Іванавічу, што спраўная работа тэхнікі, відаць, у многім залежыць і ад людзей, якім яна даручана. Як у нас з механізатарскімі кадрамі?

— Сёння армія сельскіх механізатараў складае ў рэспубліцы каля 110 тысяч чалавек — гэта толькі ў калгасах і саўгасах. Дадайце яшчэ 60 тысяч, што працуюць непасрэдна ў сістэме «Белсельгастэхнікі». І ўсё ж праблема кадраў існуе. Разумееце, яшчэ некалькі гадоў назад у тэхнічных вучылішчах, якія рыхтуюць механізатараў, быў конкурс. Зараз цяга моладзі да гэтай прафесіі аслабла. Пэўную віну за такое становішча нясём усе мы. Аб'ектыўна атрымалася, што сёння праца механізатара ў вёсцы, можна сказаць, самая цяжкая. І аплачваецца не вельмі добра. Скажам, жывёлаводы зарабляюць больш.

У многіх гаспадарках няўмела выкарыстоўваюць працу механізатараў. Сярэднегадавая загрузка механізатара ў рэспубліцы — 190 — 200 дзён. Зімой ён, як правіла, заняты рамонтам. А на рамонце вельмі нізкія заробкі. Ну, і яшчэ не сакрэт, што пасля службы ў арміі значная частка вясковых хлопцаў — учарашніх трактарыстаў — асядае ў горадзе, дзе іх ахвотна бяруць на любое прадпрыемства.

— Днямі я бачыў у адной з цэнтральных газет фотаздымак групы дзяўчат — навучэнак вучылішча механізацыі, якое рыхтуе трактарыстаў. Вучылішча гэтае, здаецца, на Украіне. А ў нас як?

— У нас дзяўчаты ў такія вучылішчы амаль не ідуць. Не таму, што не падабаецца прафесія механізатара. Проста, яна ў нас яшчэ цяжкая. Вось калі ўвесь рамонт тэхнікі мы возьмем на сябе (а ўсё ідзе да гэтага), калі ў кожным калгасе ці саўгасе будуць, скажам, цёплыя гаражы для машын, дзе і душ, і пакой адпачынку, адным словам, калі ўмовы работы механізатара максімальна наблізяцца да ўмоў прамысловага рабочага — ахвотна сядуць на камбайн, на трактар і дзяўчаты.

І яшчэ. Прайшла пара, калі мы хвалілі механізатара за тое, што ён умее вадзіць і трактар, і камбайн, і аўтамашыну. Гэты «шырокі профіль», як кажуць, вылазіў гаспадарцы бокам. Цяперашні ўзровень тэхнікі патрабуе строгай спецыялізацыі. Мы рыхтуем кадры ў асноўным трох спецыяльнасцей — майстроў-наладчыкаў, механікаў-вадзіцеляў і рамонтнікаў.

— Сёння ў калгасе, саўгасе не абысціся без кваліфікаванага інжынера. Як з гэтымі кадрамі?

— Дрэнна. Не хапае. У сельскую гаспадарку рэспублікі ў год накіроўваецца каля 150 інжынераў-механікаў. Частка іх праз які час зноў вяртаецца ў горад. Не ствараем мы яшчэ патрэбных умоў для сельскага інжынера. Ён у нас, часам, і забяспячэнец, і рамонтнік...

— У нашай прэсе часта дыскусіруецца пытанне аб формах арганізацыі сельскагаспадарчай працы. Хто за звяно, хто — супраць...

— Я мяркую, што ў нашых умовах самая разумная арганізацыя — брыгадная. За трактарнай брыгадай — іх у гаспадарцы можа быць некалькі — замацоўваецца зямля і аплата механізатараў вызначаецца па прадукцыі.

— А чаму не замацаваць тэхніку проста за паляводчай брыгадай ці паляводчым звяном?

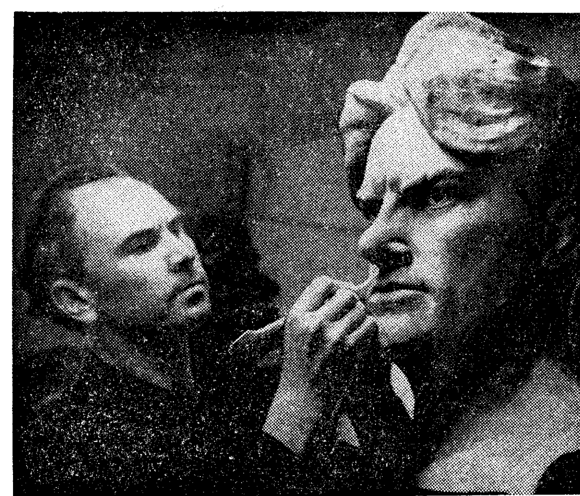
— Сапраўды, так рэкамендуюць многія эканамісты. Спрабавалі — дрэнна. Паляводчы брыгадзір стараецца, каб як мага больш выціснуць з тэхнікі. А тое, што яе трэба берагчы, яго менш за ўсё турбуе. У многіх раёнах Віцебскай вобласці загубілі шмат машын і прылад, бо з-за работы забыліся пра тэхдогляд.

Перад тым, як падзякаваць Леаніду Іванавічу за інтэрв'ю, я цікаўлюся, як праходзяць веснавыя палявыя работы і як механізатарам у гэтым дапамагае «Сельгастэхніка».

— Я не памятаю такой цяжкай вясны, як сёлета. У многіх месцах палявыя работы пачаліся на тры-чатыры тыдні пазней, чым звычайна. І ўсё ж механізатары паспяхова спраўляюцца з цяжкасцямі. Да ўборачнага сезона гаспадаркі будуць мець 23-тысячны парк камбайнаў. Амаль у паўтара раза — да дзвюх тысяч — павялічыцца колькасць зернеачышчальных і сушыльных пунктаў. Калгасы і саўгасы атрымаюць 2600 сіласаўборачных машын — удвая больш, чым летась. Іх будзе 8 тысяч — па адной на кожныя 80 гектараў пасеву.

Адным словам, сельскія механізатары ўзялі ўпэўнены старт і з гонарам закончаць гэты год, год ленінскай ударнай працы.

М. ЗАМСКІ.

Выкладчык Мінскага гарадскога прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 55 Віталь Іванавіч Свішчаў — студэнт-завочнік пятага курса мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педагагічнага інстытута. Цяпер ён працуе над дыпломнай работай «Уладзімір Маякоўскі».

Фота Ул. КІТАСА.

СЯРОД КНІГ

ДАСЛЕДУЕЦЦА «СЛОВА АБ ПАЛКУ ІГАРАВЫМ»

У КУЛЬТУРЫ кожнага народа ёсць скарбы, якія складаюць яго гонар і славу. Для рускіх, украінцаў і беларусаў такім скарбам культуры з'яўляецца «Слова аб палку Ігаравым» — не толькі як помнік, што ўвасобіў геранчныя старонкі мінулага нашых народаў, але і як выдатны ўзор мастацтва, які ўвабраў у сябе цэлы свет вобразаў і фарбаў, чалавечых страсцей і думак.

«Слова» стаіць у шэрагу шэдэўраў сусветнага мастацтва. Варта сказаць, што яго бібліяграфія складае 1000 назваў даследаванняў і перакладаў на многія мовы народаў свету. Яго вывучалі буйнейшыя савецкія і замежныя вучоныя. Аб творы, аб'ём якога ўсяго некалькі дзесяткаў старонак, напісана літаратура, якая не ўмесціцца і ў дзесяткі тамоў. На гэта ёсць свае прычыны. Нягледзячы на багацце навукова-даследчых прац аб «Слове», многае тут застаецца цьмяным, загадкавым, што выклікала не раз (у дарэвалюцыйны час і ў нашы дні) зацятыя дыскусіі, якія то заціхалі, то разгараліся з новай сілай.

Адно з самых спрэчных пытанняў — дата ўзнікнення твора. Як вядома, пасля Айчыннай вайны 1812 г. рукапіс «Слова» знік. Кажуць, што ён загінуў разам з іншымі рукапісамі графа Мусіна-Пушкіна падчас маскоўскага пажару. Адсутнасць арыгіналу і іншыя акалічнасці наводзілі некаторых пісьменнікаў і вучоных на думку, што твор гэты — падробка. Пазнейшай стылізацыяй лічылі «Слова», напрыклад, І. Ганчароў і Л. Талстой, у старажытнасці твора сумняваліся даследчык і збіральнік рускай старажытнасці мітрапаліт Яўгеній (Балхавіцінаў), граф Румянцаў, прафесар Маскоўскага універсітэта М. Качаноўскі, француз Луі Лажэ і інш. Аўтарства «Слова» прыпісвалася самому Мусіну-Пушкіну, Н. Батыш-Каменскаму, а таксама першаму ўладальніку рукапісу Іёілю Быкоўскаму.

Фігура І. Быкоўскага даволі каларытная. Выхадзец з Беларусі, ён стаяў блізка да разначынных колаў інтэлігенцыі, добра ведаў славянскі фальклор, старажытную рускую і антычную літаратуры, французскіх філосафаў. І. Быкоўскі напісаў 120 твораў на рускай, польскай і лацінскай мовах. Савецкі вучоны, доктар гістарычных навук, спецыяліст па старажытнарускай літаратуры А. Зімін, даследуючы бібліятэку, кнігі і пропаведзі І. Быкоўскага, выказаў меркаванне, што «ідэі веку Асветы хвалявалі аўтара «Слова» і апошні належаў да ліку архіерэяў-вальтэр'янцаў, якім быў І. Быкоўскі». Пункт гледжання А. Зіміна падзяляюць і іншыя савецкія вучоныя — С. Азбелеў, Я. Лур'е, В. Вілінбахаў, А. Клібанаў і іншыя.

Як бачым, пытанне аб аўтарстве і часе стварэння «Слова» далёка не такое і лёгкае. Невыпадкова ў маі 1964 года ў Акадэміі навук СССР у Маскве адбылося абмеркаванне гэтага пытання. У навуковай дыскусіі прынялі ўдзел гісторыкі, археолагі, тэкстолагі, літаратуразнаўцы, лінгвісты, фалькларысты, усходазнаўцы — прадстаўнікі ўсіх тых спецыяльнасцей, якія маюць дачыненне да вывучэння важнейшых аспектаў, звязаных з гэтым літаратурным помнікам.

На жаль, у гэтай навуковай дыскусіі (а яна вялася і на старонках часопіса «Вопросы литературы» — 1966, № 5; 1967, № 3) мы не пачулі голасу беларускіх вучоных. А між тым, «Слова» — старажытны помнік трох усходнеславянскіх народаў — беларусаў, рускіх і ўкраінцаў. Відавочна таму, што і даследаваць яго трэба ў цеснай сувязі з матэрыяламі гэтых народаў — літаратурнымі, фальклорнымі, гістарычнымі, археалагічнымі, лінгвістычнымі і г. д., бо, як адзначае той жа А. Зімін, у «Слове» «значны пласт слоў, эпітэтаў і ўстойлівых словазлучэнняў, блізкіх да ўкраінскай і беларускай, а таксама польскай моў».

Манаграфія кандыдата філалагічных навук С. Майхровіча «Слова аб палку Ігаравым» — першая абагульняючая праца ў беларускім літаратуразнаўстве, якая ўяўляе сабой гісторыка-тэарэтычнае даследаванне, напісанае ў асноўным на беларускім матэрыяле — на паралелях вобразнай сістэмы «Слова» і беларускага фальклору і літаратуры.

С. Майхровіч ставіць «Слова» ў прамую сувязь з так званым Пачатковым летапісам эпохі Кіеўскай дзяржавы X ст. У старажытнарускай дзяржаве летапісная літаратура, адзначае аўтар, адыгрывала выключную ролю ў ідэйным і культурна-палітычным жыцці тагачаснага грамадства. Яна аказала вялікі ўплыў на станаўленне ўсёй старажытнай літаратуры. «Повесть временных лет» («Летапіс Нестара»), «Слово о законе и благодати» мітрапаліта Іларыёна, «Сказание о Борисе и Глебе» Феадосія Пячэрскага, «Поучение» Уладзіміра Манамаха, «Хождение игумена Даниила», творчасць Кірылы Тураўскага, Кліменція Смалянціча — вось тая рукапісная арыгінальная літаратура старажытнарускага прыгожага пісьменства, да якой вучоныя далучаюць «Слова аб палку Ігаравым». Калі «Слова» разглядаць у цеснай сувязі з гэтымі выдатнымі помнікамі старажытнасці, яно не здаецца выпадковым «дарам невядомага генія», а гучыць як пэўная заканамерная з'ява старажытнарускай рэчаіснасці.

І ўсё ж незвычайнасць лёсу «Слова» так або інакш прымушае задумацца: як яно магло ўцалець, як магло захавацца ад татара-мангольскага нашэсця, што дашчэнту нішчыла матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці старажытнай Русі? Такія і многія іншыя пытанні непазбежна паўстаюць перад кожным даследчыкам, які прыступае да вывучэння гэтага ўсходнеславянскага скарбу.

Праца С. Майхровіча напісана на багатым фактычным матэрыяле, з улікам дасягненняў даследчай думкі як дарэвалюцыйных, так і савецкіх вучоных. Выяўляючы падабенства паміж «Словам» і іншымі тагачаснымі літаратурнымі помнікамі, даследчык падзяляе думку тых вучоных, якія лічаць, што «Слова» ўдзячна ўздзейнічала на стварэнне такіх летапісных твораў, як «Слова аб пагібелі рускай зямлі, аб смерці вялікага князя Яраслава» (1238—1247), «Сказанне пра Еўпація Калаўрата», «Жыццё князя Аляксандра Неўскага» і асабліва на «Задоншчыну» (пачатак XVI ст.).

Чытаючы «Слова», мы не можам не захапляцца гэтым выдатным творам, яго паэтычнай, чароўнай сілай вобразаў. Эстэтычна-эмацыянальнае ўздзеянне «Слова» моцнае і адметнае. Аднак, калі б «Слова» вылучалася сярод шматлікіх помнікаў старажытнасці толькі мастацкай фактурай, яно б засталося ардынарнай з'явай рэчаіснасці далёкага мінулага. Галоўнае, што ўзвышае «Слова» над усімі старажытнымі помнікамі, — гэта яго ідэйная глыбіня, дар аўтара перадаваць «дух часу», пад які, як заўважыў А. С. Пушкін, немагчыма падладзіцца ні аднаму пісьменніку XVIII стагоддзя. Вось гэта і вылучае аўтара «Слова», які мог узняцца над бессэнсоўнай калатнёй рускіх удзельных князёў якраз напярэдадні нашэсця татара-манголаў.

Паэтычная чароўнасць і эстэтычная краса «Слова» — у яго непарыўнай сувязі з вуснай народнай паэзіяй. «Без жывога дыхання, без іскрыстай свежасці пачэрпнутага з фальклорных крыніц вобразнага слова, — гаворыць даследчык, — Ігарава песня засталася б звычайным, нічым не прыкметным творам». Пададзеныя аўтарам «Слова» асобныя эпізоды вайны і паходаў, сказанні пра асобных князёў, славуты плач Яраслаўны ўяўляюць сабой самастойныя, сюжэтна завершаныя гістарычныя песні, як напрыклад, пра Усяслава, што, як мяркуе С. Майхровіч, доўгія гады бытавала ў народзе, пакуль, нарэшце, не трапіла на «пергамент геніяльнага паэта».

Асабліва каштоўнымі нам здаюцца старонкі даследавання, прысвечаныя сувязям «Слова» з беларускай літаратурай і фальклорам. Тэма гэта не новая ў нашым літаратуразнаўстве. Яшчэ М. Багдановіч заўважыў у гэтым творы «два заходнерускія паданні», што бытавалі на беларускіх землях, — песні пра князёў Ізяслава і Усяслава, «узятыя цалкам з мужыцкай глебы, з быту народа-земляробца». С. Майхровіч прыводзіць выдатныя словы М. Багдановіча, які адносна апісання вядомай гістарычнай бітвы на Нямізе гаварыў: «Толькі народ, усімі думамі, усім рухам жыцця свайго прыкуты да хлебаробства, мог апісаць бітву ў такіх словах... Вось да якой моцнасці і вобразнасці выкладу дайшоў беларускі мужыцкі народ...»

Аўтар манаграфіі сабраў амаль усё, што датычыцца «Слова» пры высвятленні яго беларускіх «карэнняў». С. Майхровіч прыводзіць трапныя назіранні і прафесара М. Янчука — аднаго з даследчыкаў беларускай старажытнай літаратуры, які адзначаў, што на «Слове» пільнае вока адразу заўважыць «беларускую афарбоўку, пабачыць асаблівасці, характэрныя для нашай краіны», і пісьменніка М. Гарэцкага, які назваў «Слова» «вельмі мастацкай па форме паэмай», у якой «адбілася палітычнае жыццё нашага краю».

Даследчык, аднак, не проста дбайны збіральнік чужых думак. Ён і ўдумлівы аналітык, і палеміст, асабліва, калі гаворка заходзіць аб ідэйна-сацыялагічнай ацэнцы «Слова», аб метадалагічным падыходзе да «Слова» таго або іншага даследчыка. Высока цэнячы талент М. Гарэцкага, С. Майхровіч разам з тым аспрэчвае тую ацэнку, якую ў цэлым даў беларускі пісьменнік і вучоны «Слову». Даследчык спрачаецца таксама з некаторымі высновамі прафесара М. Дабрыніна — аднаго з першых даследчыкаў «Слова» ў беларускім савецкім літаратуразнаўстве, прафесараў М. Ларчанкі і П. Ахрыменкі, пісьменніка В. Вольскага. У супастаўленнях і параўнаннях даследчык імкнецца ўстанавіць сутнасць з'явы, аб'ектыўна вызначыць ісціну. Адчуваецца, што С. Майхровіч, даследуючы мастацкую фактуру «Слова», апрача спецыяльнай літаратуры, дасканала вывучыў эпоху, якая адлюстравана ў гэтым творы, лёгка арыентуецца ў матэрыяле, заўважае нават самыя дробныя хібы ці недакладнасці ў працах папярэдніх даследчыкаў.

Як выдатны помнік старажытнасці, «Слова» ўплывала на творчасць многіх пісьменнікаў — старажытных і сучасных. Вобразныя рэмінісцэнцыі «Слова» С. Майхровіч знаходзіць у творах Я. Купалы, Я. Коласа, Цёткі, А. Куляшова, П. Броўкі, А. Вялюгіна, К. Кірэенкі, А. Русецкага і інш. Гэты дабратворны ўплыў «Слова» на беларускую паэзію аўтар пераканаўча паказвае на канкрэтных прыкладах.

На жаль, не кожны тэзіс манаграфіі дастаткова аргументаваны. Напрыклад, сцвярджэнне аб уплыве «Слова» на фарміраванне мастацкага таленту М. Чарота, М. Танка, П. Глебкі, А. Бялевіча, М. Лужаніна не падмацавана якімі-небудзь фактамі, а таму застаецца дэкларацыйным.

Фальклорныя матывы «Слова» відавочныя. Аднак цяжка знайсці аналогію паміж гэтым творам і пэўнымі творамі вуснай народнай паэзіі. Многіх жа даследчыкаў гэтая акалічнасць не бянтэжыць, і яны ахвотна праводзяць паралелі «Слова» з фальклорнымі крыніцамі XIX стагоддзя. С. Майхровіч, на жаль, сям-там таксама не звяртае ўвагі на гэтую акалічнасць. Спробы адшукання песеннай ідэнтычнасці паміж «Словам» і вуснай паэзіяй XIX стагоддзя нам уяўляюцца нацяжкамі. Больш плённым і паспяховым, відаць, трэба прызнаць іншы напрамак — выяўленне блізкасці да фальклору, да народнай мовы паэтычнай стылістыкі, вобразна-выяўленчых сродкаў «Слова».

З цікавасцю чытаецца раздзел, прысвечаны рабоце Я. Купалы над перакладам «Слова» на сучасную беларускую мову і аб перапісцы паэта з акадэмікам Я. Ф. Карскім.

Як мы ўжо казалі вышэй, С. Майхровіч у сваёй манаграфіі шырока скарыстаў рускі і беларускі матэрыял. Але чамусьці па-за ўвагай даследчыка застаўся ўкраінскі матэрыял, які, безумоўна, дапоўніў бы шэраг аспектаў пастаўленай праблемы.

Думаецца, не лішнім было б у такой спецыяльнай працы паспрабаваць звярнуцца яшчэ раз і да «белых плям» «Слова», да яго загадкавых мясцін. Узяць хоць бы тое ж пытанне аб даце ўзнікнення помніка. Ці не зарана гаварыць, што «чыста акадэмічныя спрэчкі» аб часе стварэння «Слова» канчаткова высветлілі яго датаванне, што скептыкі і малаверы развенчаны і што ад іх псеўдагістарычных тэорый не засталося каменя на камені?

І. ЦІШЧАНКА.

С. К. Майхровіч. «Слова аб палку Ігаравым». Выдавецтва «Навука і тэхніка». Мінск. 1968.

ЖОДЗІНСКІ ЧАРАЎНІК

У гэтым пакойчыку ўсё незвычайнае. Націснеш кнопку — па нябачных хвалях плыве крэйсер «Аўрора» і смаліць з усіх гармат. Узлятае самалёт і кружыцца над караблём. Крочыць цераз балота экскаватар. Націснеш другую кнопку і — чаго не бывае на свеце! — мядзведзі пілуюць дровы. Ды так шчыруюць, як сапраўдныя лесанарыхтоўшчыкі, нібы змагаюцца за перавыкананне плана.

Усё гэта зрабілі дзеці. А навучыў іх майстэрству Аляксандр Данілавіч Самусевіч — кіраўнік гуртка «Умелыя рукі» Палаца культуры Беларускага аўтазавода.

Сярэдняга росту, хударлявы, з цёмнымі калматымі брывамі, Аляксандр Данілавіч нагадвае якогасьці казачнага чараўніка. Больш як паўвека назад зрабіў ён першую цацку — «Пятрушку-тузанчыка». А потым якіх толькі дзівосных рэчаў не майстраваў! У яго руках ажывае дрэва, салома, гліна, любыя падручныя матэрыялы.

Гадоў дзесяць назад пачаў працаваць гурток у Жодзіна. І хутка аб ім загаварылі. Бацькі дзівіліся, калі іх падшыванцы прыносілі дамоў прыгожыя шкатулкі і з гонарам хваліліся, што зрабілі іх самі. Аб поспехах юных майстроў сведчыць выстаўка ў фае палаца. Вось работа Галі Бяганскай — зубры на ўскрайку лесу. Зроблена ўсё з паралону. І колькі назіральнасці, улюбёнасці ў дзівосны свет роднай прыроды адчуваецца за гэтай работай.

Белазаўцы ганарацца майстэрствам сваіх сыноў і дачок. Калі дарослыя вырабляюць самыя вялікія ў краіне аўтамабілі, то дзеці, гледзячы на іх, майструюць мініяцюрныя «гіганты», пацешныя лялькі. Вырабы юных белазаўцаў летась экспанаваліся на выстаўцы дзіцячай творчасці ў Балгарыі, Аўстрыі, Канадзе.

...Над сталом схіліўся хлапчук. Узброіўшыся лобзікам, ён пілуе фанерку. Хлапчук так захапіўся і так шчыруе, аж пыл курыць. Гэта Косця Мазец, вучань чацвёртага класа. У гуртку ён першы год. Але ўжо многа чаго ўмее рабіць. А як радавалася маці, калі на свята 8-га Сакавіка Косця падараваў ёй шкатулку. Бывалай работніцы БелАЗа здалося, што гэта самая прыгожая на свеце рэч, бо зрабіў яе сын.

У кутку пакоя, адгароджаным шырмай, «кватаруе» лялечны тэатр — яшчэ адно захапленне Аляксандра Данілавіча. Мне не давялося паглядзець спектаклі тэатра. Але я гутарыў з яго гледачамі. Яны ў адзін голас гавораць: спектаклі вельмі цікавыя. Асабліва падабаюцца ўсім «Ваенная тайна», «Чук і Гек», «Дзед і Жураўель».

Юныя артысты паказалі лялькі, якія зрабілі самі. Тут была страшная Баба-Яга, надта смешны Бураціна, а Змея-Гарыныча дык і апісаць цяжка: вочы яго свяціліся жудасным жоўта-зялёным агнём. Калі ён ашчэрваў пашчу, адтуль сыпаліся іскры. Уяўляю, як рэагавала зала, з якім захапленнем глядзелі спектаклі лялечнага тэатра дзеці белазаўцаў...

Не так даўно Аляксандр Данілавіч адзначыў сваё шасцідзесяцігоддзе. Каля сарака гадоў працуе ён з дзецьмі: быў настаўнікам, выхавацелем у дзіцячым доме. Пра такіх людзей, як Самусевіч, кажуць, што ў іх залатыя рукі. Так, рукі ў Аляксандра Данілавіча залатыя. Яны ўмеюць рабіць усё. Да таго ж у яго, гаворачы словамі С. Маршака, добры розум і разумнае сэрца.

Л. КЛЁНАЎ.

Фота Ул. КРУКА.

ДРУГОЕ НАРАДЖЭННЕ МУЗЕЯ

Маляўніча раскінулася над Сожам вёска Літвінавічы. Калі пад'язджаеш да яе, яшчэ здалёк заўважаеш прыгожы белакаменны гмах. Гэта мясцовая сярэдняя школа. Тут размяшчаецца мемарыяльны музей выдатнага рэвалюцыянера, вернага паплечніка У. І. Леніна Панцеляймона Мікалаевіча Лепяшынскага.

У Літвінавічах прайшло яго дзяцінства і ранняе юнацтва. А ў самы разгар грамадзянскай вайны, у 1918 годзе, Лепяшынскі па прапанове Уладзіміра Ільіча стварыў у вёсцы сельскагаспадарчую камуну і працоўную школу, каб на практыцы праверыць свае тэарэтычныя вывады аб метадах павышэння палітычнай свядомасці сялянства і працоўным, камуністычным выхаванні дзяцей.

Тры гады назад у Літвінавіцкай школе быў створаны музей Лепяшынскага. Ужо тады ў ім было шмат цікавых матэрыялаў, якія асвятлялі жыццё і дзейнасць выдатнага рэвалюцыянера. А зараз музей не пазнаць — ён нанова перааbсталяваны. Дапамаглі музею нарадзіцца ў другі раз супрацоўнікі Гомельскага абласнога краязнаўчага музея і мастакі Гомельскага мастацкага фонду. З іх дапамогай аформлены новыя экспазіцыі. З Масквы атрымана нямала каштоўных дакументаў. Сярод іх успаміны вернай сяброўкі і паплечніцы Вольгі Барысаўны Лепяшынскай. Прывезена таксама мэбля і асабістыя рэчы Панцеляймона Мікалаевіча.

Мясцовыя краязнаўцы адшукалі матэрыялы аб жыцці і працы першых камунараў, настаўнікаў школы-камуны, яе выхаванцаў: інжынера-геолага А. Атрачова, тэхнолага Маскоўскага аўтазавода імя Ліхачова М. Навуменкі і іншых землякоў.

М. ГАТОЎКІН,
супрацоўнік Гомельскага абласнога краязнаўчага музея.

З пошты ЛіМа

ТРЭБА ПЕРАВЫДАЦЬ

Выдавецтва Акадэміі навук БССР у 1960 годзе выпусціла ў свет кнігу Ф. Янкоўскага «Крылатыя словы і афарызмы». Гэта першае і пакуль што адзінае ў нас выданне крылатых выразаў, узятых з беларускіх літаратурных крыніц, хутка знікла з прылаўкаў кнігарань і цяпер стала бібліяграфічнай рэдкасцю.

Думаецца, што даўно наспела пара перавыдаць гэты каштоўны зборнік. Такой кнігай з прыемнасцю папоўніць сваю бібліятэку кожны, хто любіць трапнае роднае слова.

М. ПАВЯДАЙКА,
студэнт Гродзенскага педагагічнага інстытута імя Я. Купалы.

ЦЫМБАЛЫ Іосіфа Жыновіча

Хто з нас не ведае Іосіфа Жыновіча — музыканта - выканаўцы, кампазітара, даследчыка народнай творчасці!

Пра яго жыццёвы і творчы шлях напісала кніжку музыказнаўца Зоя Насценка. Яна сабрала багаты фактычны матэрыял аб дзейнасці цымбаліста, паспрабавала раскрыць выдатную ролю І. Жыновіча ў развіцці беларускай музычнай культуры. Кніжка не прэтэндуе на ўсебаковае даследаванне творчасці майстра — біяграфічны нарыс сціпла названы «Старонкі жыцця».

Шкада, што нарыс даволі стракаты стылістычна і аўтар часам пераходзіць на сухую канцылярскую мову. А між тым лепшыя старонкі кніжкі гавораць за тое, што аўтар умее пісаць цікава і вобразна. Вось, напрыклад, як З. Насценка расказвае аб сваіх уражаннях ад выканання аркестрам пад кіраўніцтвам І. Жыновіча Сімфаньеты М. Чуркіна: «Узмах дырыжорскай палачкай, і перад слухачамі паўстаюць малюнкі беларускай прыроды. Звіняць цымбалы, стройна вядуць мелодыю дудачкі, пяюць баяны... Слухаеш і здаецца: блакітныя ўсходы ільну асвятляе сонца, звініць ручаёк, таямніча шэпча высокі, да самага неба сасновы бор, схіліла залатыя каласы жыта, а над ружовымі палямі духмянай грэчкі ў буйных кроплях расы ўецца пчала...»

Цікава напісаны першыя, біяграфічныя старонкі — пра тое, як сталеў талент артыста і ўзбагачаўся мастацкі інтэлект, узбагачалася веданне жыцця, як адкрываў ён узаемасувязі народнай і класічнай музыкі. Аўтар разглядае і працэс удасканалення тэхнікі, пераканаўча расказвае пра віртуознае выканаўчае майстэрства артыста, яго тонкае адчуванне меладычнага характва твора. «Добрая была кантылена ў цымбаліставу, — сказаў Давід Ойстрах аднойчы пасля канцэрта І. Жыновіча ў Цэнтральным доме работнікаў мастацтваў у Маскве. — У ёй адчуваецца цвёрдая творчая рука, якая моцна трымае быццам і не драўляныя палачкі, а пэндзаль жывапісца...»

Дабіваецца І. Жыновіч гэтага, як слушна сцвярджае аўтар нарыса, раскрыццём неабмежаваных магчымасцей інструмента, дзівоснай яснасцю формы, заўсёды падначаленай у дырыжора кампазітарскай задуме.

Даволі падрабязна спыняецца З. Насценка на дырыжорскай манеры І. Жыновіча, які заўсёды дамагаецца выразнага ансамблю выканання і часта ў сольных выступленнях дасягае сапраўдных вяршынь выканаўчага майстэрства, якое можна параўнаць з майстэрствам Святаслава Рыхтэра, Леаніда Когана або Мсціслава Растраповіча.

Шкада, што на старонках, дзе ідзе размова пра І. Жыновіча-цымбаліста, выяўленчая палітра З. Насценкі крыху бяднейшая. Ды і пра майстэрства гэтага самабытнага мастака — паэта цымбал напісана пуднавата. Надта многа цытат з чужых артыкулаў.

І яшчэ заўвага. Гаварыць пра выдатнага артыста ўзнёсла — справа не благая, але і тут патрэбна мера. Іншы раз проста здаецца, што ўвесь жыццёвы і творчы шлях І. Жыновіча быў засланы кветкамі, што не было ў цымбаліста трывог, сумненняў, горкіх няўдач.

Рэдагаваў кніжку вопытны музыказнаўца і журналіст І. Нісневіч, і ён павінен быў дапамагчы аўтару зрабіць нарыс больш ладным і вытрыманым у адзіным жанравым ключы. Тады б мы ўспрымалі брашуру як кароткую манаграфію пра выдатнага музыканта нашых часоў.

Міхась МОДЭЛЬ.

З. Насценка. «Іосіф Жыновіч». Старонкі жыцця. Выдавецтва «Беларусь», 1969 г.

ДНІ БАЛГАРСКАЙ КУЛЬТУРЫ Ў СССР

ПЕСНІ КРАІНЫ РУЖ

У сучаснай балгарскай літаратуры актыўна працуе некалькі пакаленняў паэтаў — пачынаючы ад старэйшын, такіх, як Людміл Стаянаў або Дора Габэ, што прыйшлі ў паэзію больш за паўстагоддзя таму назад, і канчаючы самымі маладымі, такімі, як Іван Цанеў або Ваня Пяткова, першыя кнігі якіх выйшлі нядаўна. Кожны год на прылаўках балгарскіх кнігарань паяўляюцца дзесяткі новых паэтычных зборнікаў, у якіх адлюстраваны сённяшні дзень краіны, клопаты і трывогі сучаснікаў, іх думы і пачуцці, адлітыя ў прыгожыя высокамастацкія радкі. Знаёмства з гэтымі зборнікамі пераконвае, што сучасная балгарская паэзія, выкарыстоўваючы выдатныя традыцыі нацыянальнай і сусветнай класікі, ідзе па вернай дарозе, што гэта паэзія жыццярадасная і маладая, моцная сваёй арганічнай сувяззю з жыццём народа, з яго крылатымі марамі і велічнымі здзяйсненнямі.

Вершы, якія прапаную ўвазе чытачоў у сваіх перакладах, належаць паэтам вельмі розным як па ўзросту, так і па творчым абліччы. За выключэннем выдатнага паэта-класіка Дзімчы Дэбелянава, усе астатнія аўтары ўжо неаднаразова прадстаўляліся ў нашым друку. Вершы Дэбелянава публікуюцца на беларускай мове ўпершыню.

Ніл ГІЛЕВІЧ.

Людміл СТАЯНАЎ

ЛЕНІН

Помню:
згрэбла нас, як лісце
ў навальніцу,
Першая
імперыялістычная вайна.
Кулямёты ўдзень і ўноч
нас клалі ніцма —
Там, на Чорным версе,
дзе Чырвоная сцяна.

Помню і акопы нашы
на краю Кургана,
Цэркаўку без купала,
ушчэнт разбіты дом,
Сівера пранізлівага
посвіст несціханы,
Мокрыя зямлянкі
і настылы дол.

Час нібы спыніўся.
Нібы хтосьці ўладна
Загадаў жыццю:
уперад ні на крок!
Толькі ў небе месяц,
па мярцвяцку бледны,
Усплываў над намі
і ўзіраўся ў змрок.

Толькі на «нічыйнай» паласе,
узрытай,
Кусцікі цярноўніку
вецер варушыў.
Яшчаркі зялёныя
шмыгаталі спрытна.
І — як сон пакутны —
немата ў душы.

Маладыя людзі,
рана мы спазналі
Недарэчнасць смерці —
не ў сне, а на яву.
Замест вольных жаўранкаў —
птахі з грознай сталі
Кроілі над намі сіняву.

Тры гады каўталі
горкую няўцешнасць,
У зямлю зарыўшыся,
як краты.
Што было мінулае! —
Цёмная вечнасць.
Будучыня! —
Холад пустаты.

Хто ж падымецца і крыкне:
годзе!
Ёсць на свеце гэтакі чалавек,
ці не!
Але вось патроху
стаў туман сыходзіць —
І зрабілася ўсё ясным —
для другіх і для мяне.

І ўслухоўвалася наша
згубленае пакаленне
У імя далёкае,
бы ў новы кліч на бой,
У імя і простае і велічнае:
ЛЕНІН,
Чуючы ў ім мудрасць,
і мужнасць,
і любоў.
Помню:
павяла нас вера маладая:
Мы ўсім салдацкім брацтвам —
з розных дарог —
За ленінскаю праўдай пайшлі —
і пры Владаі
У першым паядынку
нас вораг перамог.

Але я ўжо ведаў:
праўда ў наступленні,
Даканае вораг у крыві,
ў агні.
І палала ў сэрцы слова-светач:
ЛЕНІН —
Адзіная надзея
на будучыя дні.

Хрыста РАДЗЕЎСКІ

ЖАДАННЕ

...І калі ў апошнюю дарогу
Я пайду ад мітусні зямной, —
Не хачу ні гучных некралогаў,
Ні прамоў прачулых нада мной.

Я прамовамі па горла сыты,
Гучных слоў хапіла за жыццё.
Хай сардэчнай цішынёй спавіты
Будзе мой сыход у небыццё.

І калі мяне на дно магілы
У труне сасновай пакладуць —
Хай наблізіцца адзін з маўклівых,
Што на рыштаваннях хлеб ядуць.

Даланёй шурпатай хай размажа
Слёзы з пылам чорным папалам.
— Спі спакойна, — хай ціхенька
скажа, —
Спі — ты добра выканаў свой план.

Дзімітр МЯТОДЗІЕЎ

ПАКУЛЬ ЖЫВУ

Ізноў чарняць тваё імя і цэляць
У вернасць нашую табе... Ізноў
У сцяг кастрычніцкі спрабуюць
стрэліць
І падымаюць брэх з усіх бакоў.

Ды дзе ні буду я — з табою буду,
З табою звеpу праўду ў барацьбе.
На заклік твой — вялікі, смелы,
мудры —
Пакуль жыву, адклікнуся табе.

І лепшай долі не жадаю сёння,
Як доля вернага табе байца, —
У дні змагання побач быць заўсёды
І лёс дзяліць з табою — да канца!

Павел МАЦЕЎ

РОЗДУМ АБ РАДЗІМЕ

Гады знікаюць і ўзыходзяць
раптам
Сярод дажджоў, сярод завей
зімы.
І поўніцца
Сумненнямі і прагай
Кароткі чалавечы век зямны.
І дагарае,
Што было ў разгары,
І ты, адцвіўшы,
Зноў не зацвіцеш.
Адно не старыцца —
Імя БАЛГАРЫЯ —
Вялікае, як кроў або мяцеж.
Па ёй і праз яе праходзяць вечна
Трывогі,
Мары
І пакутаў золь.
Яна ж стаіць
Нязрушна, неадцветна
Пад зіхаткім святлом вішнёвых
зор.
Ад нас
Яна чакае толькі веры.
Без нашай веры —
Вельмі ёй баліць.
Мы для яе — не пералётны вырай,
Які й чужына можа прытуліць.
Ім, птушкам,
Можа быць, і даравальна
Што ў сцюжу пакідаюць кожны
раз
Зямлю,
Якая іх узгадавала
Самаахвярна гэтак,
Як і нас...

Не,
Не састарыцца імя Айчыны —
У кожным сэрцы жыць яму павек.
Яно — як элемент гемаглабіна,
І без яго — канае чалавек.

Георгі ДЖАГАРАЎ

ВОСЕНЬ

З богам, сказаў.
Калі гэтак рашыла —
ну, што ж...
І раве, і раве з усёй сілай
Мора Чорнае ў ноч.

Мілая,
Нібы чайкі вясною,
Мы спаткаліся тут выпадкова
З табою.
Зоркі падалі —
Дождж залаты
Абсыпаў нас увечар...
Але свет пераменлівы,
Бачыш — і нашы сляды
На пяску ўжо размыты дарэшты.
І апошнія словы ў далёкай далечы
Заміраюць, нясказаныя,
Назаўжды.

Восень,
Восень прыйшла,
І паспела ўжо кінуць
Жмут даносаў на жоўтых лістах.
Схоплен я.
І асуджан.
І знаю — загіну
На кастры, што палае ў грудзях.

Вецер дзьме
І быллём вяжа ногі няйначай.
Гарызонт, нібы кат,
Капюшон ужо зняў нада мной.
Нехта плача.
Чаго!
Што паможаш тут плачам!
Я зліваюся з цемрай начной.

Я гару.
Я знікаю у дыме у чорным,
Як пракляты на смерць ерэтык,
Як знікае ў разгойданай бездані
Човен,
Ці як бераг —
За грэбнямі хваляў крутых.

З богам, сказаў.
Калі гэтак рашыла —
ну, што ж...
З богам, з богам!
І раве, і раве з усёй сілай
Мора Чорнае ў ноч.

Дзімча ДЭБЕЛЯНАЎ.

(1887 — 1916)

ПРАЗ ВЯКІ

«Ад вас навекі адвярнуўся бог,
Ідзіце без надзей і без патолі
У пекла мук, у вечны змрок
няволі,
Спазнайце гнеў таго, хто вас
сцярог.

Хай пераглеюць там, як пыл
дарог,
У боль і горыч вашы сны аб волі,
Спагады вам не вымаліць ніколі —
Ад вас навекі адвярнуўся бог!»

Так ён прамовіў, і пайшлі як цені
Крывавым шляхам за раднёй
радня,
Каб не знайсці ані хвіліны ўцехі
Ад тога выклятага богам дня

Аж да сягоння, калі ў глыб
бяздоння
Гляджу, працяты скрухай
незямной —
І свеціць, як апоўначы паходня,
Праклянцце іхняе і нада мной.

■ ■ ■

Вярнуцца ў хату бацькаву здалёку,
Калі ў сутонні ціха вечар гасне
І ноч паволі сцеле павалоку,
Каб праласкаць самотных
і няшчасных.
Зваліць цяжар пакутнай стомы
долу —
Завешчанае мне навек багацце,
І разбудзіць нясмелаю хадою
Найчуйную у свеце радасць маці.

Спаткацца з ёй, старэнькай,
на парозе,
Усмешку шчасця ўбачыць без
спадмана,
Чалом прыпасці да пляча ў
знямозе
І паўтараць бясконца: мама,
мама...
Зайсці ў пакой, знаёмы ад
калыскі, —
У свой апошні на зямлі прытулак,
Ля абраза спыніцца, як калісьці,
І прашаптаць у цішыні прачула:
Вярнуўся я, каб дачакаць
аддзякі —
За ўсе пакуты — ціхага спачыну...
. . . .
О, плач нячутны горкага бадзягі,
Што марна ўспомніў маці
і айчыну!

Раман КАРМЕН

ВАЧЫМА СЯБРОЎ

Здымачная група Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў у мінулым годзе пяць месяцаў правяла ў сталіцы Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, працуючы над карцінай «Таварыш Берлін».

Калі і як нарадзілася задума гэтай карціны? Якую задачу ставілі перад сабой аўтары фільма? Раней, чым фільм убачыў свет, былі доўгія і глыбокія роздумы аб лёсах новага пакалення немцаў, якія будуюць сваю першую ў гісторыі Германіі сацыялістычную дзяржаву, аб рэвалюцыйных традыцыях рабочага класа, нямецкіх камуністаў. І, натуральна, раздумваючы над будучым фільмам, яго стваральнікі ўваскрашалі ў памяці падзеі розных гадоў, відавочцамі і ўдзельнікамі якіх ім давялося быць. Аб гэтым расказ кінарэжысёра, народнага артыста СССР, лаўрэата Ленінскай прэміі Р. Кармена.

Адной з памятных вех у жыцці стаў для мяне Берлін сорак пятага года, у які я ўвайшоў з войскамі Савецкай Арміі. Горад, ахутаны дымам пажараў, ляжаў у руінах, над якімі панура віселі белыя флагі. Мы глядзелі на горад вачыма дваццаці мільёнаў забітых. Нашых суайчыннікаў. За спіной — гады вайны, на працягу якіх не было для нас слова больш ненавіснага, чым слова «Берлін».

У Берліне, вызваленым савецкімі войскамі ад фашызму, нас не пакідала думка, што ў гэтыя гістарычныя гадзіны вырашаецца лёс нямецкай нацыі. Я глядзеў на дзяцей, якія выйшлі з бомбасховішчаў, бледных, спалоханых малышоў, якіх з палявых кухняў кармілі савецкія салдаты, і думаў: ім суджана будаваць новую Германію. Яны, іменна яны будуць ствараць новую нямецкую дзяржаву, якая больш ніколі не замахнецца на жыццё іншых народаў.

Успамінаючы, спыняюся на іншай ужо далёкай даце — жніўні трыццаць шостага года. Першыя тыдні грамадзянскай вайны ў Іспаніі. Прыгожая, агністая Барселона, вуліцы якой кіпелі натоўпамі ўзброеных людзей, што верылі ў хуткую перамогу над фашыстамі. На шырокім двары казармы — строй байцоў, над галовамі якіх лунаў сцяг: «Народная антыфашысцкая міліцыя. Група Тэльман». Нямецкія антыфашысты-тэльманаўцы былі першымі ў страі Інтэрнацыянальных брыгад, якія нараджаліся тады ў Іспаніі. Гэтыя нямецкія хлопцы там, на іспанскай зямлі, ішлі ў бой за будучую Германію. Як часта ў цяжкія гады Айчыннай вайны я ўспамінаў тых немцаў-антыфашыстаў. Многія з іх склалі галовы ў Іспаніі, іншыя, што засталіся ў жывых, працягвалі барацьбу з фашызмам у партызанскіх атрадах у Францыі, Італіі, многія змагаліся з полчышчамі Гітлера ў нашых узброеных сілах...

Бываючы ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, я часта сустракаўся са студэнтамі, з маладымі рабочымі. Мне заўсёды хацелася глыбей заглянуць у іх жыццё, лепш пазнаць іх інтарэсы, спадзяванні. У адных бацькі загінулі пад Сталінградам, у іншых — у Бухенвальдзе. Яны не сядзелі ў танках з чорнымі крыжамі на вежах, яны ведаюць, каму прад'явіць рахунак за трагічнае змрочнае мінулае Германіі. Гледзячы на іх, я адчуваў, што абавязкова ў адным з будучых фільмаў звярнуся да тэмы сацыялістычнай Германіі, да новага пакалення немцаў, выхаваных Камуністычнай партыяй на высакародных ідэях інтэрнацыяналізму, якія будуюць сваю дзяржаву, сваю краіну добрых надзей, светлых гарызонтаў. Я набыў у ГДР многа новых сяброў і сустрэў старых таварышаў, тых, з якімі пабратаўся на іспанскай зямлі, выслухаў ад іх суровую аповесць аб гадах выпрабаванняў і барацьбы, праз якія прайшоў кожны з іх, каб стаць грамадзянінам сацыялістычнай Германіі.

Але больш за ўсё вабілі мяне маладыя грамадзяне Рэспублікі, якія ўсімі помысламі ў заўтрашнім дні сваёй краіны. Захапляла іх неўтаймаваная цяга да творчай працы, грамадзянская мудрасць, светлы аптымізм і шчырыя пачуцці сімпатыі, дружбы да нас, савецкіх людзей. Хто мог уявіць сабе гадоў трыццаць таму назад, што на вуліцы Унтэр дэн Ліндэн у аўдыторыі Гумбальдскага універсітэта нямецкая дзяўчына будзе натхнёна чытаць на рускай мове пушкінскія вершы!..

З мноства разнастайных з'яў жыцця вялікага горада неабходна было выбраць самае тыповае, што характарызуе Берлін як дзяржаўны, палітычны і культурны цэнтр краіны.

Фільм «Таварыш Берлін» каляровы і шырокаэкранны. Гэта дало магчымасць паказаць шматпланавыя панарамы Берліна, аблічча яго новых раёнаў, маштабы рэканструкцыі цэнтра сталіцы. Аператар фільма А. Крычэўскі падымаўся з камерай на верх тэлевізійнай вежы, якая будуецца, рабіў здымкі з верталёта, а іншы раз з камерай выходзіў на вуліцы горада, падоўгу назіраючы за ажыўленым натоўпам берлінцаў, каб у схопленых на ляту рэпартажных кадрах дакрануцца да жывога пульсу жыцця. Такіх замалёвак у фільме многа.

Сур'ёзнае месца адводзіцца і расказу аб лёсе асобных людзей. Галоўны дырэктар берлінскага паштамта Эрнст Келер, які ў першыя дні вайны перайшоў лінію фронту і стаў пазней адным з упаўнаважаных Камітэта «Свабодная Германія», правёў больш двух гадоў у блакіраваным Ленінградзе. Прыйшоўшы з нашымі войскамі ў Берлін вясной сорак пятага года, стаў першым бургамістрам цэнтральнага раёна. Складаны лёс чалавека, які безагаворачна стаў у сталым узросце ў рады барацьбітоў з фашызмам! Аб сваім жыццёвым шляху, не менш цяжкім, расказвае з экрана і пажылы прафесар Стэйнбек — адзін з бліскучых розумаў Еўропы, фізік, філосаф. Ён адверг усе прапановы з Захаду. Яму — вядомаму спецыялісту па праблемах ядзернай фізікі — абяцалі там залатыя горы. Вучоны застаўся ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы і не шкадуе аб гэтым.

Нам хацелася, каб у фільме перад гледачом прайшла галерэя людзей розных узростаў, адданых усімі сваімі помысламі і справамі радзіме — сацыялістычнай Германіі.

Здымалі мы і ў Заходнім Берліне. У кінааповесці аб горадзе, праз які пралягла мяжа двух светаў, нельга было абысці гэты бок яго жыцця. Кінакамера зняла зборышча ашалелых рэваншыстаў на стадыёне ў Вальдбюне. Грымелі гітлераўскія маршы, раўлі натоўпы недабітых грэнадзёраў, якія крычалі аб «Вялікай Германіі ад Мемеля да Рэйна». Мы знялі «актывістаў» неафашысцкай партыі, якія раздаюць свае лістоўкі на вуліцах Заходняга Берліна. Знялі мы і першамайскую дэманстрацыю ў Заходнім Берліне, і гарачыя спрэчкі яе ўдзельнікаў з неанацыстамі. Убачыць глядач і лютыя сутычкі дэманстрантаў з паліцыяй.

З вялікім задавальненнем мы акунуліся ў гушчу жыцця нядзельнага Берліна, зрабілі з камерай рэйсы на цеплаходах «Белага флоту» па маляўнічых азёрах, прыязджалі ў кемпінгі, дзе працоўныя сталіцы ГДР са сваімі сем'ямі праводзяць час адпачынку, ішлі ў паркі, на стадыёны.

Выкарысталі і гістарычныя матэрыялы. Нашы пошукі ў кінаархівах ГДР і Масквы ўвянчаліся рэдкай знаходкай. У 1929 годзе група савецкіх кінематаграфістаў на чале з рэжысёрам Уладзімірам Ерафеевым здымала фільм аб капіталістычнай Германіі, аб Берліне. Яны знялі на плёнку пахаванне антыфашыста, забітага гітлераўцамі. На могілках над трунной таварыша выступаў сакратар Берлінскага Камітэта Камуністычнай партыі Германіі Вальтэр Ульбрыхт. З якім хваляваннем глядзяцца гэтыя кадры!..

У работу нашай кінагрупы актыўна і з захапленнем уключыўся журналіст Генрых Гуркоў, які трэці год працуе ў Берліне карэспандэнтам «Комсомольской правды». Разам з ім пісалі і сцэнарый, і тэкст фільма. Вялікую творчую і арганізацыйную дапамогу нашай групе аказала Берлінская студыя дакументальных фільмаў. Гледачы ўбачаць сталіцу ГДР такой, якой убачылі яе мы, савецкія кінематаграфісты, вачыма сяброў. Мы імкнуліся адлюстраваць не толькі знешнія рысы жыцця дэмакратычнага Берліна, але і ўгледзецца ў глыбокія, іншы раз скрытыя ад позірку грані яго жыцця, прыслухацца да магутнага біцця сэрца вялікага горада.

Дваццацігоддзю Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі прысвячае наш творчы калектыў кінааповесць аб горадзе, які стаіць на пярэднім краі сацыялістычнага свету, горада, якому мы па праве гаворым: «Таварыш Берлін!»

(АДН).

Госці Мінска

НА МОВЕ ПЛАСТЫКІ

Афішы другі раз апавяшчаюць пра гастрольныя выступленні ў нашай сталіцы групы артыстаў пантамімы Каўнаскага драматычнага тэатра. Мінчане пазнаёміліся з імі яшчэ летась і надоўга запомнілі іх спектаклі «Маскі», «Кветка», «Жанчына», «Парасон, Сляпая і Барацьба ў цемры». Мы былі ўзрушаны глыбокім зместам спектакляў і іх майстэрскім паказам. Мовай жэстаў, пластычных рухаў і мімікі літоўскія госці ўмеюць ярка раскрыць характары людзей і іх канфлікты. Цікава, што большасць акцёраў гэтай групы раней выступалі ў аматарскіх калектывах — электрык З. Баневіч, мастачка Р. Буткайтэ, музыкант Я. Савукінайтэ, тэхнік В. Петрушкявічус, школьнікі К. Андрыяўскайтэ і Э. Паўлюконіс. Цяпер яны прафесіянальныя акцёры.

Заўтра мімы з Каўнаса пакажуць мінчанам спектакль у трох дзеях «Сны сноў» — п'есу пра барацьбу чалавека з лёсам, яго змаганне за светлыя ідэалы. Нам давялося пабачыць гэты спектакль, і нас узрушыў драматычны напал страсцей у спектаклі, увесь пафас якога — гімн неспакойнаму духу творчасці. Да гэтага імкнуўся і рэжысёр Модрыс Тэнісон.

Л. КАДУШКІНА, С. АДАМЕНКА.

На здымку — сцэна са спектакля «Сны сноў» у выкананні каўнаскіх артыстаў.

ПА ДЗВЮХ КРАІНАХ

ПАСЛЯ ГАСТРОЛЯЎ БЕЛАРУСКАГА АНСАМБЛЯ ТАНЦА У БЕЛЬГІІ і ГАЛАНДЫІ

«Вялікая еўрапейская прэм'ера ў Шарлеруа нацыянальнага ансамбля танца Беларусі»...

«Вялікі поспех у Палацы мастацтваў»...

«Рускія танцоры з іх выдатнай праграмай»...

Гэта назвы артыкулаў, прысвечаных гастролям беларускіх танцораў.

«...Вызначальная рыса гэтага калектыву — свежасць і талент. Дасканаласць выканання захапляе. Цяжка вылучыць каго-небудзь з акцёраў, настолькі аднародная па сваім складзе трупа ансамбля. Аднак праграма пабудавана так, што кожны танцоўшчык можа праявіць свае індывідуальныя здольнасці». (Газета «Лё журналь»). Асабліва вызначаецца майстэрства «чароўнай Святланы Вуячыч і яе элегантнага партнёра Барыса Эйдэльмана... У іх выкананні адчуваецца школа класічнага танца» («Нувель газет»).

Так адгукнулася прэса Бельгіі аб выступленнях Дзяржаўнага ансамбля танца БССР.

Першы канцэрт у Палацы мастацтваў у Шарлеруа быў сустрэты бурным захапленнем гледачоў. «Мяцеліца», «Гапак» настолькі ўзрушылі гледачоў, што давялося паўтараць іх па тры разы. Большасць нумароў бісавалася. Падарункам у знак прызнання былі цюльпаны — традыцыйны сімвал прыгажосці і вечнага жыцця.

У шасці гарадах Бельгіі — Монсе, Льежы, Остэндэ, Антверпене, Бруселі — выступаў ансамбль. І ўсюды з поспехам. У Монсе, паблізу якога раскватараваны штаб НАТО, дзе ніколі не бываў ні адзін савецкі калектыў, выступленне ансамбля прайшло пад гром авацый.

На развітальным прыёме, наладжаным Таварыствам бельгійска-савецкай дружбы, адбыўся абмен памятнымі падарункамі і было выказана многа сардэчных, сяброўскіх слоў і пахвал у адрас артыстаў ансамбля за іх высокае майстэрства, якое садзейнічае ўзаемаразуменню і збліжэнню народаў.

З такой жа ўвагай і сардэчнасцю сустрэла ансамбль і Галандыя. Жыхары Амстэрдама, Ротэрдама і Гаагі былі зачараваны тэмпераментнымі танцамі, талентам і майстэрствам беларускіх артыстаў.

Вялікі поспех дастаўся і на долю цымбаліста, заслужанага артыста БССР А. Астрамецкага. «Прывабнай з'явай спектакля быў маленькі рускі, які не танцаваў. Гэта — Аркадзь Астрамецкі, які іграў на цымбалах Чайкоўскага і Дэ Фалья ў сваёй аранжыроўцы. Інтэрпрэтацыя «Амстэрдамскіх цюльпанаў» была унікальнай» (Газета «Хет фрайе фолк»).

Калектыў ансамбля ў час гастроляў пазнаёміўся з жыццём і выдатнасцямі гэтых краін.

З яркімі ўражаннямі аб сустрэчах і жыцці народаў Бельгіі і Галандыі вярнуўся ансамбль на радзіму. Цяпер сваю праграму, якой апладзіравала Еўропа, ансамбль паказвае ў гарадах роднай Беларусі.

Людміла МІЛАШОВА.

„САФІЙКА" Ў РЫШТАВАННЯХ

Апеты ў паданнях, песнях і вершах, Полацкі Сафійскі сабор апранаецца ў рыштаванні. Храм, якому нядаўна споўнілася дзевяць стагоддзяў, скіне з сябе груз гадоў, памаладзее, прадстане перад нашымі вачыма ва ўсёй велічнасці і прыгажосці.

Будаўнікі-рэстаўратары Навукова - рэстаўрацыйных майстэрань Міністэрства культуры БССР зробяць усё, каб гэты выдатны помнік старажытнай архітэктуры Беларусі набыў выгляд, які ён меў у XVIII стагоддзі.

В. КАСЦЮЧЭНКА.

У РАДАСЦІ І Ў ГОРЫ — З СЯБРАМІ

«У снежні мы з Цвіркам наведалі Мінск, прымалі ўдзел у святкаванні 35-годдзя творчай дзейнасці выдатнага беларускага паэта Янкі Купалы. Тут упершыню адчулі сябе ў коле пісьменнікаў братняга народа. Завязваліся новыя знаёмствы. Мы ўжо шмат ведалі пра Максіма Танка, вільнюсца, сябра нашых вільнюскіх пісьменнікаў, але выпала шчасце пазнаёміцца і з многімі іншымі, пра якіх амаль нічога не ведалі — Петрусём Броўкам, Пятром Глебкам, Міхасём Лыньковым, Кандратам Крапівой, Піліпам Пестраком, дзіцячым пісьменнікам Янкам Маўрам. Помню ўрачыстае пасяджэнне ў велізарным Мінскім оперным тэатры, вечар у доме паэта, дзе гаспадары нас частавалі, а госці расказвалі вясёлыя апавяданні. Ужо тады мы былі ўзрушаны гасціннасцю беларусаў, іх шчырасцю, добразычлівасцю, прастатой і вялікімі сімпатыямі да Літвы. Ніхто тады не ведаў, што праз паўгода хваля жорсткай вайны змяце і гэты гасцінны домік, і амаль увесь горад, што Янка Купала гэтак сама, як і мы, будзе ваенным бежанцам на далёкіх дарогах Расіі...»

Так піша народны пісьменнік Літвы Антанас Венцлова ў кнізе ўспамінаў «Бура апоўдні», якая нядаўна выйшла ў Вільнюсе. У ёй шмат месца аддадзена сустрэчам пісьменніка з Я. Купалам, Я. Коласам, М. Танкам, М. Лыньковым, П. Броўкам, А. Куляшовым і многімі іншымі беларускімі літаратарамі ў даваенным Мінску, Вільнюсе, Каўнасе, у ваеннай Маскве.

А. Венцлова з суровай падрабязнасцю расказвае пра тое, як ён, пакінуўшы Вільнюс, праз Смаргонь, Маладзечна, Мінск, Оршу эвакуіраваўся ў глыбіню краіны. Беларусь была ў агні, на Мінск падалі фашысцкія бомбы, рушыліся дамы. Тут, у Мінску, пісьменнік убачыў увесь жах вайны, зразумеў, што нясе савецкім народам германскі фашызм.

У 1942 годзе А. Венцлова жыў разам з Я. Купалам, М. Лыньковым і іншымі беларускімі пісьменнікамі ў маскоўскай гасцініцы. Ён адным з першых даведаўся аб заўчаснай смерці народнага паэта Беларусі. А. Венцлова з глыбокім смуткам расказвае пра пахаванне паэта, падкрэслівае, якое велізарнае значэнне мелі ў тыя гады артыкулы і вершы Я. Купалы, якія гучалі па Маскоўскім радыё.

Успаміны А. Венцловы каштоўныя сваёй дакументальнасцю. Яны — яркая старонка цеснай дружбы літоўскіх і беларускіх пісьменнікаў у гады агульнай радасці і агульнага гора.

А. ГРЫШКЕНАС.

г. Вільнюс.

80 РАБОТ МАСТАКА-АМАТАРА

Мікалай Якаўлевіч Шчалканогаў жыве і працуе ў саўгасе «Чарнелі» Іўеўскага раёна, памагае афармляць клубы, бібліятэкі. А вольны час аддае любімаму занятку — ходзіць з эцюднікам па саўгасных ваколіцах, робіць зарысоўкі маляўнічых куткоў. У Мікалая Якаўлевіча многа акварэльных пейзажаў. Найбольш ён захапляецца тэмамі незабыўных падзей Вялікай Айчыннай вайны. Сам былы франтавік, ён імкнецца раскрыць у сваіх работах гераізм савецкага народа ў грозныя дні бітвы з фашысцкімі акупантамі.

У Іўеўскім Доме культуры экспануецца выстаўка работ самадзейнага мастака. Наведвальнікі знаёмяцца з кампазіцыямі «За зямлю беларускую», «Кулямётчык», «Рэйкавая вайна», «Партызанскія сцежкі», шматлікімі пейзажамі.

Усяго на гэтай выстаўцы, прысвечанай 25-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, дэманструецца 80 работ мастака.

Я. МАКОЎСКІ.

ПАРТРЭТ, НАРОДЖАНЫ ЎЯЎЛЕННЕМ

Дзмітрыю Вінаградаву, сябру і саўчню Міхаіла Васільевіча Ламаносава, было суджана ў XVII стагоддзі стаць стваральнікам фарфору ў Расіі. Гісторыя не пакінула нам партрэта таленавітага вучонага-даследчыка. Але вядома нямала выпадкаў, калі партрэты выдатных людзей «канструяваліся» толькі на падставе слоўных апісанняў.

Малады скульптар Ленінградскага фарфоравага завода імя Ламаносава Таццяна Лінчэўская некалькі гадоў назад паставіла сабе мэту ўзнавіць партрэт Дзмітрыя Вінаградава.

Старажытныя дакументы, да якіх звярнулася Таццяна, спачатку ўпарта маўчалі. але вось першая нітачка: у манаграфіі аб стваральніку фарфору прафесар М. А. Безбародаў упамінае аб тым, што захаваліся паперы, якія адносяцца да замежнага перыяду навучання Вінаградава і Ламаносава. Можа, у іх што-небудзь ёсць? Сапраўды, у дакуменце, выдадзеным горнай акадэміяй горада Фрэйберга, апісаны прыкметы рускіх студэнтаў. У прыватнасці, пра Вінаградава сказана, што ён «высокага росту, валасы мае цёмныя». Потым ішлі прыкметы ў іншых манускрыптах.

Вядома што работа, асяроддзе, прафесія накладваюць на чалавека пэўны адбітак. Гэта адносіцца і да Вінаградава. І, нарэшце, характарызуе Вінаградава яго творчасць, якая падказвае такія рысы, як скрупулёзнасць эксперыментатара смеласць інжынера і працавітасць вучонага.

Так, паступова ва ўяўленні Лінчэўскай вобраз Дзмітрыя Вінаградава набываў канкрэтныя рысы.

Пасля некалькіх пробных работ Таццяна Лінчэўская стварыла канчатковы варыянт барэльефа. Пластка з фарфору мае прамавугольную форму, на адным яе баку тонкі барэльеф — партрэт Вінаградава, а на адваротным — рэльефнае адлюстраванне першай і сучаснай марак Ленінградскага фарфоравага завода.

Канстанцін ВАСТОКАЎ.

(АДН)

Кутон калекцыянера

ВЫДАТНЫЯ ДЗЕЯЧЫ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ І САВЕЦКАЙ ДЗЯРЖАВЫ

Серыя марак «Выдатныя дзеячы Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы» папоўнілася дзвюма паштовымі мініяцюрамі. На першай з іх партрэт Паўла Дыбенкі (1889—1938), аднаго з выдатных палкаводцаў Чырвонай Арміі ў перыяд грамадзянскай вайны, удзельніка разгрому белагвардзейскіх войск Дзянікіна і падаўлення Кранштацкага контррэвалюцыйнага мяцяжу 1921 года, члена Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Саветаў СССР.

Марка выпушчана да 80-годдзя з дня нараджэння Паўла Дыбенкі. Яна выканана ў чырвона-карычневай каляровай гаме спосабам металаграфіі. Нумар па каталозе — 3790.

На другой паштовай мініяцюры — партрэт выдатнага дзеяча Камуністычнай партыі Станіслава Касіёра (1889—1939), актыўнага ўдзельніка Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Ён на працягу раду гадоў з'яўляўся сакратаром Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Украіны.

Марка выпушчана да 80-годдзя Станіслава Касіёра. Выканана яна ў шэра-зялёным колеры таксама спосабам металаграфіі. Нумар па каталозе — 3789.

Намінал абедзвюх марак — 4 капейкі. Зубцоўка грабеньчатая. Памеры па перфарацыі — 26 на 37 міліметраў. Аўтар малюнкаў — мастак Сяргей Паманскі.

СТАГОДДЗЕ НАРОДНАГА АШУГА

18 мая споўнілася стагоддзе з дня нараджэння народнага паэта Дагестана Сулеймана Стальскага (1869—1937). Міністэрства сувязі СССР выпусціла да гэтай даты мастацкую паштовую марку з партрэтам народнага ашуга. Злева — партрэт Сулеймана Стальскага, палымянага песняра дружбы народаў СССР, справа — паэт паказаны сярод горцаў Каўказа, якім ён чытае свае вершы.

Марка выканана ў цёмна-зялёных і светла-карычневых тонах. Аўтар малюнка — мастак Віктар Піменаў. Намінал — 4 капейкі. Друкаванне — глыбокае. Зубцоўка — грабеньчатая. Нумар па каталозе — 3791. Памеры па перфарацыі — 30 на 42 міліметры.

САВЕЦКА-ЧЭХАСЛАВАЦКАЕ БРАТЭРСТВА ПА ЗБРОІ

Сёлета вясной споўнілася 26 гадоў з часу першай сумеснай бітвы савецкіх і чэхаславацкіх часцей супраць гітлераўцаў. За мужнасць і адвагу, праяўленыя ў баі, дзесяткі чэхаславацкіх воінаў былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі СССР.

Асабліва вылучыўся надпаручнік Отакар Яраш. Яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Гэта быў адзін з першых воінаў другой дзяржавы, якія ўдастоіліся такога гонару.

Отакару Ярашу прысвечана толькі што выпушчаная паштовая марка. Мастак Васілій Заўялаў выканаў малюнак у блакітнавата-сініх і шэрых тонах.

Друкаванне — глыбокае. Зубцоўка — грабеньчатая. Намінал — 4 капейкі. Памеры па перфарацыі 42 на 30 міліметраў. Нумар па каталозе — 3788.

Іна САЛАЎЁВА.

(АДН)

УВАГА: КОНКУРС!

У мэтах папулярызацыі высакароднай працы і гераічных учынкаў работнікаў органаў унутраных спраў МУС СССР сумесна з Саюзам пісьменнікаў СССР праводзіць з 1 красавіка 1969 года па 1 красавіка 1970 года ўсесаюзны конкурс на лепшыя літаратурна-мастацкія творы — раманы і аповесці, п'есы і кінасцэнарыі, апавяданні і нарысы, паэмы, вершы і песні.

Да ўдзелу ў конкурсе прымаюцца рукапісы, не апублікаваныя да 1 красавіка 1969 года.

Для заахвочвання аўтараў лепшых твораў устанаўліваюцца першая, тры другія, тры трэція і тры заахвочвальныя прэміі асобна за лепшыя раманы і аповесці, лепшыя п'есы і кінасцэнарыі, лепшыя апавяданні і нарысы, лепшыя паэмы і цыклы вершаў, лепшыя песні і лепшыя вершы.

Аўтары прэміраваных твораў узнагароджваюцца таксама дыпломамі Саюза пісьменнікаў і Міністэрства ўнутраных спраў СССР.

Рукапісы павінны быць надрукаваны на машынцы і высланы з 1 красавіка 1969 года па 1 красавіка 1970 года па адрасу: г. Масква, вул. Агарова, 6, МУС СССР — «журы конкурсу» пад дэвізам (прозвішча, імя, імя па-бацьку і адрас аўтара паведамляюцца абавязкова ў запячатаным канверце, на якім указваюцца дэвіз і назва твораў).

БЕЛТА.

ДАРУНАК ЮНЫМ ЗЕМЛЯКАМ

У музеі Слонімскай 4-й сярэдняй школы ёсць куток, прысвечаны творчасці мастака Н. Альперта. Тут выстаўлена каля дзесяці яго работ — дарунак мастака школьнаму музею. Гэта «Начная сходка», «Лясное возера», «Ранак на Віліі», «Начная акцыя. З рэвалюцыйнага мінулага Слонімшчыны» і іншыя.

У школьнай калекцыі ёсць таксама копіі яго работ, якія экспанаваліся на другой Усесаюзнай выстаўцы акварэлістаў у Маскве.

Зараз Н. Альперт жыве ў Вільнюсе. Яго акварэлі вядомы за межамі Літвы. Тры гады назад Таварыства польска-савецкай дружбы арганізавала ў Варшаве персанальную выстаўку акварэляў Навума Альперта.

Мастак нарадзіўся ў Слоніме, і часта піша сваім землякам — вучням 4-й сярэдняй школы.

М. РЫЛКО.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

27 мая

Першая праграма. 10.00 — навіны (М). 10.15 — «Актуальныя праблемы эканомікі». «Новая сістэма гаспадарання». Трансляцыя на Маскву. 10.45 — тэлевізійнае агенцтва «Піянерыя». Перадача з г. Куйбышава. 11.15 — для школьнікаў. «Балет у палацы». Тэлевізійны фільм (Балгарыя) (М). 11.45 — для малодшых школьнікаў. «Свеціць зорачка». Перадача з Сочы. 16.45 — праграма перадач. 16.50 — навіны (М). 17.00 — да Дня пагранічніка. «Вартавыя Радзімы». 17.25 — для юнацтва. Да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. «Маці спаткаеце — ёй не кажыце». Літаратурна-музычная кампазіцыя. 17.55 — урачыстае адкрыццё Дэкады ўкраінскай літаратуры і мастацтва ў РСФСР (М). У перапынку — навіны (М). 21.30 — «Панарама навін». Уключэнне Брэста. 21.45 — «Дарогамі вясны». Рэйд-агляд Беларускага тэлебачання. 22.00 — «Паўдзённы паром». Мастацкі фільм.

Другая праграма. 17.00 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. «Займальная азбука» (М). 17.55 — «Альманах кінападарожжаў». 18.20 — «Рускія песні». Кінанарыс. 18.50 — дзіцячы экран. «Арцельныя мужычкі». Лялечны фільм. 19.40 — «Без легенд». Дакументальны фільм. 20.30 — экран — завочнікам. «Фізіка». 21.30 — М. Макляроскі. К. Рапапорт. «В'етнамская балада». Спектакль Калінінградскага абласнога драматычнага тэатра. Перадача з Калінінграда. У перапынку — навіны. каментарыі. Праграма перадач (М).

28 мая

Першая праграма. 16.55 — праграма перадач. 17.00 — навіны (М). 17.15 — для школьнікаў. «Пра шахматы і шахматыстаў». Міхаіл Таль. 17.35 — «Панарама навін». 17.50 — «Размова ў райкоме». Перадача 1-я. Аб рабоце партыйнай арганізацыі Ленінскага раёна г. Мінска. 18.30 — да Дня пагранічніка. «Подзвіг». Тэлевізійны альманах (М). 20.30 «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21.15 — «Пяцьдзесят музычных вёснаў...» Перадача-канцэрт, прысвечаная 50-годдзю Магілёўскай музычнай школы. 21.55 — «Як салдат ад войска адстаў». Мастацкі фільм. 23.05 — «Творчыя партрэты». Піяністка Ева Эфрон.

Другая праграма. 17.15 — «Марсельеза». Прэм'ера тэлевізійнага музычнага спектакля. Перадача з Днепрапятроўска. 18.00 — для школьнікаў. «У імя шчасця на зямлі» (М). 18.30 — да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. «Альпійская балада». Мастацкі фільм. 20.05 — экран — завочнікам. «Вышэйшая матэматыка». 20.35 — «Дзень, поўны песень». Фільм-канцэрт. 21.15 — праграма каляровага тэлебачання. «Адпачывайце разам з намі». Музычны фільм. Перадача з Кіева. 22.15 — у эфіры — «Маладосць» (М). 23.15 — «На першынство свету па шахматах». «Дзённік» (М). 23.30 — навіны. каментарыі. Праграма перадач (М).

29 мая

Першая праграма. 16.45 — праграма перадач. 16.50 — навіны (М). 17.00 — для школьнікаў. «Беларускія пісьменнікі». Змітрок Астапенка. 17.30 — «Панарама навін». 18.00 — для школьнікаў. «На прыз клуба «Скураны мяч» (М). 18.30 — «Сем дзён на радзіме Ільіча». Тэлевізійны нарыс аб Днях беларускай культуры ва Ульянаўску. 19.00 — А. Лійвес. «Лесвіца». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля. Перадача з Таліна. 20.30 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21.10 — праграма каляровага тэлебачання. «У свеце жывёл» (М). 22.00 — «Моды сезона». Перадача з Сафіі. 22.50 — «Рэха стадыёнаў». Тэлевізійны часопіс. 23.20 — навіны. каментарыі. Праграма перадач.

Другая праграма. 17.00 — «Акцюбінску — 100 гадоў». Перадача з Акцюбінска. 18.00 — у свеце мастацтваў. «Мастак Пятроў-Водкін». Кінанарыс. 18.30 — «ВДНГ-69». Рэпартаж з павільёна «Хімічная прамысловасць СССР» (М). 19.00 — дзіцячы экран. «Прыходзь, казка». Лялечны фільм. 19.45 — «Бацька». Мастацкі фільм. 21.15 — па роднай краіне. «Летні сад». Кінанарыс. 21.50 — экран — завочнікам. «Фізіка». 22.50 — «Старонкі музычнага календара». А. І. Хачатуран (М).

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-21-53, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 03798

